

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2014

Markéta Čurdová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Markéta Čurdová

**Přístup první a druhé Obamovy
administrativy k Izraeli: srovnání v letech
2009–2014**

Bakalářská práce

Praha 2014

Autor práce: **Markéta Čurdová**

Vedoucí práce: **PhDr. Jan Bečka, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2014**

Bibliografický záznam

ČURDOVÁ, Markéta. *Přístup první a druhé Obamovy administrativy k Izraeli: srovnání v letech 2009–2014*. Praha, 2014. 53s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jan Bečka, Ph.D.

Abstrakt

Tato bakalářská práce srovnává přístupy první a druhé Obamovy administrativy k Izraeli v letech 2009–2014. Zkoumá americkou zahraniční politiku vůči Izraeli prostřednictvím několika kritérií zahrnující postup USA při řešení konfliktu, rétoriku prezidenta Obamy, četnost návštěv ministrů zahraničí v regionu s cílem najít řešení konfliktu. Dále pak práce sleduje, jakým způsobem arabské jaro, zejména pak jeho průběh v Egyptě, a íránský jaderný program ovlivňovaly americkou politiku vůči Izraeli. Komparací těchto kritérií práce identifikuje hlavní rozdíly v přístupu ke Státu Izrael. Práce ověřuje hypotézu, že první Obamova administrativa přijala v rámci řešení izraelsko-palestinského konfliktu propalestinský přístup a vzhledem ke geopolitickému vývoji v regionu byla ochotna jednat nezávisleji na Izraeli. Dále práce odpovídá na čtyři výzkumné otázky. Jakým způsobem se změnil přístup Obamových administrativ k řešení izraelsko-palestinského konfliktu? Jak ovlivňovaly geopolitické události v regionu přístup k Izraeli? Je možné vysledovat větší ochotu Spojených států vyvíjet tlak na Tel Aviv k větším ústupkům? Mění se v dlouhodobém horizontu americký pohled na Izrael jako spojence?

Abstract

This thesis aims to compare the approach of the first and second Obama administrations to Israel between years 2009 and 2014. It analyzes American foreign policy with respect to Israel through several criteria including the process of conflict resolution, Obama's rhetoric and number of visits into the region made by secretaries of state. The work also observes what effect the Arab spring and the Iranian nuclear program had on American policy towards Israel. By comparing these criteria the author identifies the main differences in the approach to Israel. The thesis verifies the

hypothesis that the first Obama administration accepted pro-Palestinian approach with regard to resolution of the Israeli-Palestinian conflict and that it was willing to act more independently on Israel with regard to geopolitical development in the region. The thesis answers four questions. How did the approach of the two Obama administrations to Israel-Palestinian conflict change? How did the geopolitical events in the region affect the approach to Israel? Is it possible to observe an exertion of higher pressure on Tel Aviv to make compromises? Does the American perspective of Israel as an ally change in the long run?

Klíčová slova

Obamova administrativa, Izrael, zahraniční politika, Blízký východ, arabské jaro, Egypt, iránský jaderný program

Keywords

Obama administration, Israel, foreign policy, Middle East, Arab spring, Egypt, Iranian nuclear program

Rozsah práce: 65 822 znaků

Prolášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 13. 5. 2014

Markéta Čurdová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své práce PhDr. Janu Bečkovi, Ph.D. za cenné rady, užitečné připomínky a velmi vstřícný přístup. Děkuji také své rodině za trpělivost a morální podporu.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Markéta Čurdová

E-mail:

market.curdova@gmail.com

Semestr:

6.

Akademický rok:

2012/2013

Název práce:

Přístup první a druhé Obamovy administrativy k Izraeli: srovnání v letech 2009-2014

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):

Letní, 2013/2014

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Marek Pečenka

Vedoucí práce (není povinné):

PhDr. Jan Bečka, Ph.D.

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):

Téma srovnání přístupu Obamovy první a druhé administrativy k Izraeli jsem si zvolila na základě svého dlouhodobého zájmu o americkou zahraniční politiku a zejména pak její vztah k jedinému demokratickému spojenci na Blízkém východě, tedy ke Státu Izrael. Protože je toto téma aktuální a má dopad na mezinárodní dění, zaslouží si pozornost. Přístup k Izraeli ovlivňuje politiku na Blízkém východě, který je důležitý pro USA především z bezpečnostního hlediska. Proto jsem přesvědčena, že je důležité zabývat se přístupem Obamových administrativ k Izraeli, vývojem tohoto přístupu a jeho praktickými důsledky.

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Cílem mé bakalářské práce je charakterizovat první a druhou Obamovu administrativu s ohledem na jejich přístup k Izraeli a v závěru práce pak dojít ke srovnání obou administrativ. Má práce by především měla identifikovat rozdíly mezi jednotlivými obdobími či případně posun ke kritičtějšímu přístupu k hlavnímu demokratickému spojenci na Blízkém východě.

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Izrael je tradiční a také prakticky jediný demokratický spojenec Spojených států v oblasti Blízkého východu. Spojené státy výrazně podporují Izraeli dlouhá desetiletí jak politicky a vojensky, tak i finančně. Spojené státy zároveň usilují o to, aby Izrael uzavřel či udržoval mír se svými sousedy a také aby zachoval svou vojenskou převahu v regionu. Obamovy administrativy podporují v tomto duchu svého spojence, což dokládá každoroční vysoká finanční pomoc a například nedávná americká dodávka moderních bomb schopných zasáhnout cíle až v podzemí, které USA doposud Izraeli odmítaly poskytnout. Ovšem na druhé straně je možné pozorovat kritičtější přístup Obamovy administrativy k tomuto tradičnímu spojenci. Kritika z americké strany se objevila zejména poté, co Izrael začal budovat židovská obydlí ve sporné oblasti Východního Jeruzaléma, což vyvolalo novou diskuzi o přehodnocení americko-izraelského vztahu. Otázkou zůstává, zda by se nepodmíněná americká podpora neměla změnit v podmíněnou

v zájmu dosažení amerických cílů v této oblasti a zda tato proměna už nezačala.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

Pro lepší orientaci v tématu nejprve charakterizují vztah Spojených států a Izraele obecně ve smyslu tradičního spojení. Dále pak budu pokračovat analýzou přístupu první Obamovy administrativy, ve které byla zahraniční politika v letech 2009–2013 vedena Hillary Clintonovou. Má práce se bude věnovat krokům, které administrativa podnikla vůči Izraeli a dopadům těchto kroků, které měly dopad na zahraniční politiku USA. Následovat bude analýza druhé Obamovy administrativy, ve které byla zahraniční politika vedena od roku 2013 Johnem Kerrym. Opět se budu zabývat kroky, které administrativa podnikla vůči Izraeli a jejich dopadům. Na závěr porovnáím přístup obou administrativ, najdu rozdíly či kritičtější prvky v přístupu k tradičnímu spojení na Blízkém východě a uvedu výhled do budoucna v americko-izraelském vztahu.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

Knihy:

Flynn, James R., *Beyond Patriotism: From Truman to Obama*, (Exeter, Imprint Academic, 2011).

Články:

Waxman, Dov, „The Real Problem in U.S.-Israeli Relations“, *The Washington Quarterly*, (jaro 2012):71–87.

Mearsheimer, John and Walt, Stephen, „The Israel Lobby and US Foreign Policy“, *Middle East Politics* 13, č. 3 (2006): 29–89.

Zanotti, Jim, „Israel: Background and U.S. Relations“, *Congressional Research Service*, 2012.

University of California Press, Special Document File, „Barack Obama and the Arab-Israeli Conflict“, *Journal of Palestine Studies*, roč. 38, č. 2, (zima 2009): 64–75.

Durham, Martin, „The American Right and Israel“, *Political Quarterly*, roč. 82, č. 4, (říjen 2011): 609–617.

Internetové zdroje:

U.S. Council on Foreign Relations, <http://www.cfr.org/>

U.S. Legislative Information, <http://www.beta.congress.gov/>

U.S. Department of State, <http://www.state.gov/>

The Library of Congress, <http://www.loc.gov/>

American Israel Public Affairs Committee, <http://www.aipac.org/>

Podpis studenta a datum

Schváleno

Datum

Podpis

Vedoucí bakalářského semináře

Garant oboru

Obsah

OBSAH	1
ÚVOD.....	2
1. PŘÍSTUP PRVNÍ OBAMOVY ADMINISTRATIVY K IZRAELI V LETECH 2009–2012....	6
1.1. SPOJENÉ STÁTY A ŘEŠENÍ IZRAELSKO-PALESTINSKÉHO KONFLIKTU	6
1.1.1. <i>Postup Spojených států při řešení konfliktu</i>	6
1.1.2. <i>Rétorika prezidenta Obamy</i>	9
1.1.3. <i>Četnost návštěv ministryně zahraničí v regionu s cílem najít řešení konfliktu</i>	11
1.2. GEOPOLITICKÉ VLIVY V REGIONU.....	13
1.2.1. <i>Spojené státy, Izrael a arabské jaro</i>	13
1.2.2. <i>Spojené státy, Izrael a iránský jaderný program</i>	15
2. PŘÍSTUP DRUHÉ OBAMOVY ADMINISTRATIVY K IZRAELI V LETECH 2013–2014 18	18
2.1. SPOJENÉ STÁTY A ŘEŠENÍ IZRAELSKO-PALESTINSKÉHO KONFLIKTU	18
2.1.1. <i>Postup Spojených států při řešení konfliktu</i>	18
2.1.2. <i>Rétorika prezidenta Obamy</i>	20
2.1.3. <i>Četnost návštěv ministrů zahraničí v regionu s cílem najít řešení konfliktu</i>	21
2.2. GEOPOLITICKÉ VLIVY V REGIONU.....	23
2.2.1. <i>Spojené státy, Izrael a Egypt</i>	23
2.2.2. <i>Spojené státy, Izrael a iránský jaderný program</i>	24
3. SROVNÁNÍ PŘÍSTUPŮ PRVNÍ A DRUHÉ OBAMOVY ADMINISTRATIVY K IZRAELI 2009–2014	27
3.1. SPOJENÉ STÁTY A ŘEŠENÍ IZRAELSKO-PALESTINSKÉHO KONFLIKTU	27
3.1.1. <i>Postup Spojených států při řešení konfliktu</i>	27
3.1.2. <i>Rétorika prezidenta Obamy</i>	28
3.1.3. <i>Četnost návštěv ministrů zahraničí v regionu s cílem najít řešení konfliktu</i>	29
3.2. GEOPOLITICKÉ VLIVY V REGIONU.....	30
3.2.1. <i>Spojené státy, Izrael, arabské jaro a Egypt</i>	30
3.2.2. <i>Spojené státy, Izrael a iránský jaderný program</i>	31
ZÁVĚR	33
SUMMARY	37
POUŽITÁ LITERATURA.....	39

Úvod

Stát Izrael je tradičním spojencem Spojených států amerických v oblasti Blízkého východu. Spojenectví, které se naplno rozvinulo po Šestidenní válce v roce 1967, je založené na sdílených demokratických hodnotách a snaze o zachování židovského státu Izraele. Spojené státy vyjadřují podporu Izraeli jak politicky a vojensky, tak i finančně. Tato podpora pomáhá Izraeli zachovat jeho výsadní vojenské postavení v regionu a udržuje tak alespoň částečnou stabilitu v obecně málo stabilním prostředí Blízkého východu, který je pro Spojené státy důležitý především z bezpečnostního a ekonomického hlediska.

S příchodem demokratického prezidenta Baracka Obamy do funkce se objevovaly pochopitelné otázky ohledně toho, jaký přístup nová administrativa vůči Izraeli zaujme. Již z jeho projevů bylo patrné, že si uvědomoval důležitost řešení izraelsko-palestinského konfliktu, který trvá již od založení Státu Izrael. Právě tento konflikt, jehož vyřešení zůstává palčivým problémem téměř každé nové americké administrativy, se stal jedním z hlavních témat v americko-izraelském vztahu i v obou Obamových funkčních obdobích. Ty čelily geopolitickým změnám v regionu, na které samozřejmě musely reagovat v zájmu zachování a dosažení svých cílů v oblasti Blízkého východu. Rozpory americké administrativy s izraelskou vládou se týkaly arabského jara, konkrétně amerického přístupu k Izraeli ovlivněného situací v Egyptě a vývojem v Egyptě právě po arabském jaru. Dále pak Spojené státy i Izrael trvaly na rozdílném způsobu jednání o íránském jaderném programu, když oba státy usilovaly po jeho omezení či v ideálním případě zastavení, avšak různými způsoby. Ve své práci se zaměřuji především na přístup první a druhé Obamovy administrativy k Izraeli. Časově se jedná o období mezi Obamovým nástupem do funkce v roce 2009 a lednem 2014. Práce je ukončena tímto datem proto, abych měla dostatečný odstup od popisovaných a analyzovaných problémů. Novější události bych už nemohla odpovědně analyzovat, protože jejich dopad často není ještě znám.

Téma jsem si zvolila, protože reflektuje problematiku americko-izraelského vztahu z jiného úhlu pohledu, a to konkrétně změny způsobu přístupu amerických administrativ k Izraeli. Vzhledem k tomu, že se jedná o aktuální téma, není ani dostatečně zpracované v české ani zahraniční odborné literatuře.

Cílem práce je identifikovat změny v přístupu k Izraeli po znovuzvolení amerického prezidenta Baracka Obamy (tedy mezi oběma administrativami). Práce ověřuje hypotézu, že první Obamova administrativa přijala propalestinský přístup vzhledem k řešení izraelsko-palestinského konfliktu a byla ochotna jednat nezávisleji na Izraeli vzhledem ke geopolitickému vývoji v regionu. Dále práce odpovídá na několik výzkumných otázek. Jakým způsobem se změnil přístup Obamových administrativ k řešení izraelsko-palestinského konfliktu? Jak ovlivňovaly geopolitické události v regionu přístup k Izraeli? Je možné vysledovat větší ochotu Spojených států vyvíjet tlak na Tel Aviv k větším ústupkům? Mění se v dlouhodobém horizontu americký pohled na Izrael jako spojence?

Zvolenou metodou práce je komparace, a proto jsem si stanovila kritéria, prostřednictvím kterých je možno nalézt odpověď na stanovené výzkumné otázky. Těmi kritérii jsou – vzhledem k přístupu k řešení izraelsko-palestinského konfliktu – postup Spojených států při řešení izraelsko-palestinského konfliktu, rétorika prezidenta Obamy a četnost návštěv ministrů zahraničí v regionu s cílem najít řešení konfliktu. Vzhledem k přístupu ke geopolitickému vývoji okolnostem v regionu jsou kritérii přístup k arabskému jaru, zejména k jeho průběhu v Egyptě, a přístup k íránskému jadernému programu.

Struktura práce odpovídá časovému vymezení působnosti první a druhé Obamovy administrativy. První kapitola se bude zabývat přístupem první Obamovy administrativy k Izraeli v letech 2009–2012. Kapitola je rozdělena na dvě části. První část se zabývá kroky administrativy vůči řešení izraelsko-palestinského konfliktu vzhledem k postupu řešení konfliktu Spojenými státy, rétorice prezidenta Obamy a četnosti návštěv ministrů zahraničí v regionu s cílem najít řešení konfliktu. Druhá část první kapitoly se zabývá geopolitickými okolnostmi v regionu a bude porovnávat jejich vliv na politiku vůči Izraeli. Zde analyzuji vliv arabského jara, které bude ilustrováno zejména na situaci v Egyptě. Ten je dáván za vzor arabským zemím v tom jak vycházet s Izraelem díky izraelsko-egyptské mírové smlouvě z roku 1979 a navíc je to dlouholetý arabský spojenec Spojených států. Dalším faktorem, který bude v kapitole zevrubněji popsán a analyzován, bude vliv íránskému jadernému programu na přístup k Izraeli. Druhá kapitola kopíruje strukturu první kapitoly, avšak jedná se v ní o období mezi rokem 2013 a lednem 2014. Ve třetí kapitole dojde k porovnání všech kritérií, k vyhodnocení rozdílnosti přístupů k řešení problému v americko-izraelském vztahu a k zodpovězení výzkumných otázek.

Vzhledem k aktuálnosti práce jsem čerpala především ze sekundární literatury – odborných článků, studií vládních institucí a think tanků a důvěryhodných mediálních zdrojů. Využila jsem také ale i primární zdroje a to zejména přepisy oficiálních projevů prezidenta Baracka Obamy a ministrů zahraničí Hillary Clintonové a Johna Kerryho.

Klíčovou publikací pro tuto práci byla monografie *Bending History: Barack Obama's Foreign Policy*, napsaná v roce 2012 autory Martinem S. Indykem, Kennethem G. Lieberthalem a Michaelem E. O'Hanlonem. Kniha je pro mou práci zásadní, protože mapuje vývoj americké politiky vůči Izraeli v období vlády prezidenta Baracka Obamy až do roku 2012. Autorem části věnující se zásadnímu tématu v americko-izraelském vztahu – izraelsko-palestinskému mírovému procesu – je Martin S. Indyk, který působí ve funkci zvláštního vyslance pro mír na Blízkém východě. Indyk se navíc velmi dobře orientuje v prostředí mezinárodních vztahů a diplomacie, protože sloužil jako velvyslanec v Izraeli v 90. letech, a proto má mnoho zkušeností s americkou politikou vůči Izraeli. Jeho pragmatický styl a praktické zkušenosti se odráží v knize, která je plná věcných postřehů a dle mého názoru velmi objektivně vykládá kroky americké administrativy vůči Izraeli.

Dalším velmi důležitým zdrojem byla kniha *Crossroads: The Future of the U.S.-Israel Strategic Partnership* od Haima Malkyho, který je odborníkem na blízkovýchodní teritorium v uznávaném think tanku *Center for Strategic and International Studies* (CSIS). Tento think tank se prezentuje jako politicky nevyhraněný. V publikaci se autor zaměřuje na vztah Spojených států a Izraele a střídavě se snaží zhodnotit vztah těchto dvou zemí. Ten se pochopitelně s postupem doby mění s tím, jak se mění geopolitická situace na Blízkém východě, což autor nezapomíná zdůrazňovat. Neméně důležitým aspektem knihy je, že kriticky nahlíží na Obamovu politiku a snaží se nabídnout doporučení pro americkou politiku vůči Izraeli.

Cenným zdrojem informací se pro mne také staly dokumenty americké *Congressional Research Service*, které informativně slouží členům amerického Kongresu. Mezi ně patří *Israel: Background and U.S. Relations* od experta na blízkovýchodní problematiku Jima Zannotiho, a dále pak *Change in the Middle East: Implications for U.S. Policy*, jehož vypracování bylo vedené Christopherem M. Blanchardem, a přináší užitečné poznatky o vývoji americké politiky v měnícím se prostředí Blízkého východu. Tyto dva dokumenty zveřejněné v roce 2013 přibližují Obamovu politiku a jedná se v nich především o faktický výklad, tudíž nedochází k výraznějšímu interpretačnímu zkruslení.

K dalším důležitým zdrojům také patří projevy a oficiální oznámení prezidenta Baracka Obamy, ministrů zahraničí Hillary Clintonové a Johna Kerryho, a dalších členů administrativy. Tyto informace jsem čerpala na oficiálních stránkách Bílého domu www.whitehouse.gov a na stránkách amerického ministerstva zahraničí www.state.gov.

Mezi ostatní použité zdroje jsou v práci zařazeny články z odborných časopisů, především z *Foreign Policy* „*The Kerry doctrine: the Secretary of State’s Go-Big-or-Go-Home Foreign Policy*“ od Douglase Birnkleyho nebo článek z *The Washington Quarterly* „*The Real Problem in U.S.-Israeli Relations*“ od Dova Waxmana. Čerpala jsem také z internetových zdrojů, zejména ze *CNN*, *The Washington Post* a *The New York Times*. Ostatní použitá literatura je vyjmenována v závěru práce.

1. Přístup první Obamovy administrativy k Izraeli v letech 2009–2012

1.1. Spojené státy a řešení izraelsko-palestinského konfliktu

Téma řešení izraelsko-palestinského konfliktu se objevuje prakticky v každé nové americké administrativě již od vzniku samostatného Státu Izrael. S nástupem Baracka Obamy do funkce v lednu 2009 tomu nebylo jinak. Ačkoli zahraniční politika prezidenta Obamy se zaměřovala v prvním období na stažení sil z oblasti Blízkého východu (Irák), zůstalo přesto řešení izraelsko-palestinského konfliktu (se všemi spornými body, mezi něž patří hranice mezi Státem Izrael a Palestinskou autonomií, uprchlíci, statut Jeruzaléma a izraelská výstavba na palestinském území) na seznamu cílů zahraniční politiky.

1.1.1. Postup Spojených států při řešení konfliktu

Prezident Obama se po svém zvolení aktivně vložil do řešení konfliktu. Ustanovil pozici speciálního vyslance pro mír na Blízkém východě, jenž přidělil zkušenému diplomatovi Georgi Mitchellovi, který se úspěšně angažoval v mírovém procesu v Severním Irsku v polovině 90. let. Náplní jeho práce bylo cestovat do regionu a snažit se ustanovit mechanismus, který by umožnil vyjednávání mezi oběma stranami na pravidelném základě.¹

Už první setkání prezidenta Obamy a nového izraelského premiéra Benjamina Netanjahua v květnu 2009 naznačilo, že americký prezident bude mít výhrady k izraelské osidlovací politice.² Ta se stala prvním zdrojem napětí v americko-izraelském vztahu za první administrativy prezidenta Obamy. Ten jakožto demokratický prezident byl přesvědčený o tom, že izraelská výstavba brání vyřešení izraelsko-

¹ *CNN Politics* (online), George Mitchell Named Special Envoy for the Middle East, 22. 1. 2009, <http://edition.cnn.com/2009/POLITICS/01/22/obama.mitchell/>, (staženo 24. 2. 2014).

² V únoru 2009 se v Izraeli konaly volby, po kterých sestavila vládu pravicová strana Likud. Ta podporovala osidlovací politiku na palestinských územích Západního břehu a Východního Jeruzaléma.

palestinského konfliktu.³ Důkazem se stala řeč pronesená v Káhiře o měsíc dříve, v níž Obama vyjádřil, že Spojené státy „nepřijímají legitimitu pokračujícího izraelského osídlení“.⁴

Po dlouhém vyjednávání premiéra Netanjahua a vyslance Mitchella vyšel Netanjahu vstříc americkému požadavku, když vyhlásil moratorium na výstavbu po dobu deseti měsíců. Přesto ale nedošlo přesně k tomu, co prezident Obama žádal, protože omezení neplatilo pro oblast Východního Jeruzaléma.⁵ Palestinci si v reakci na moratorium spíše všímali výjimek, nenavrhli žádné protigesto a v důsledku tak nebylo vytvořeno vhodné prostředí pro vyjednávání o míru.⁶

Ve snaze překlenout neúspěšné období navrhl v březnu 2010 George Mitchell čtyři měsíce sblížovacích rozhovorů. Ovšem politická neshoda mezi USA a Izraelem se projevila poté, co izraelské ministerstvo vnitra oznámilo schválení výstavby dalších 1600 bytových jednotek ve Východním Jeruzalému. Zpráva přišla den poté, co do města dorazil viceprezident Joe Biden (právě při příležitosti obnovení jednání) a způsobila také okamžitý odchod Palestinců z nepřímých jednání.⁷ Přední političtí představitelé Joe Biden i Hillary Clintonová veřejně odsoudili toto jednání a Netanjahuovi vysvětlili, že pokud neprokáže vůli obnovit jednání, mohou přijít určité důsledky ve formě odsouzení výstavby Radou bezpečnosti OSN. Nic takového se ale nestalo.⁸ Když o dva týdny později navštívil premiér Netanjahu prezidenta Obamu ve Washingtonu, dostavilo se mu velmi vlažného přijetí bez fotografií a bez pohoštění, což ještě více prohloubilo rozkol mezi Obamovou administrativou a Izraelem.⁹

Napětí mezi Obamou a Netanjahuem se zmírnilo poté, co se Obama snažil vyřešit incident, při kterém Izraelci zastavili a obsadili tureckou loď s humanitárním

³ Malka Haim, *Crossroads: The Future of the U.S.-Israel Strategic Partnership*, (Washington D. C.: Center for Strategic and International Studies, 2011), 54, http://csis.org/files/publication/110908_Malka_CrossroadsUSIsrael_Web.pdf (staženo 9. 10. 2013).

⁴ The White House, Remarks by the President on a New Beginning, 4. 6. 2009, http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-by-the-President-at-Cairo-University-6-04-09 (11. 2. 2014).

⁵ Indyk Martin, Lieberthal Kenneth G., a O'Hanlon Michel E., „*Bending History: Barack Obama's Foreign Policy*“, (Washington D. C.: The Brookings Institution Press, 2012), 123.

⁶ *Al Jazeera* (online), „Palestinians Reject Israeli Offer“, 26. 11. 2009, <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2009/11/2009112665926722643.html> (staženo 10. 2. 2014).

⁷ Indyk, Lieberthal, a O'Hanlon, „*Bending History*“, 124–125.

⁸ Kessler Glen, „Clinton Rebukes Israel over East Jerusalem Plans, Cited Damage to Bilateral Ties“, *The Washington Post* (online), 13. 3. 2010, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/03/12/AR2010031202615.html> (staženo 5. 2. 2014).

⁹ Indyk, Lieberthal, a O'Hanlon, „*Bending History*“, 126.

nákladem, který měl narušit izraelskou námořní blokádu pásma Gazy.¹⁰ Obama totiž zablokoval požadavky na mezinárodní vyšetřování Izraele a kritiku Izraele pro údajné porušování mezinárodního práva.¹¹ Je možné si všimnout změny taktiky prezidenta Obamy z veřejného odsuzování Izraele na pragmatičtější postoj vstřícného chování, které alespoň pro tu chvíli neprohlubovalo rozkol panující mezi oběma politiky. Při návštěvě Netanjahua ve Washingtonu v červenci 2010 už Obama zdůrazňoval americký závazek podpory Izraeli a jako důkaz požádal Kongres o další zdroje pro izraelský protiraketový systém.¹²

V září 2010 Washington hostil ceremonii zahajující přímá jednání mezi Benjaminem Netanjahuem a Mahmúdem Abbásem.¹³ Cílem, jak řekl sám Obama, byla „dohoda ukončující okupaci, která začala v roce 1967, a zajistí vznik demokratického Státu Palestina, jenž bude žít v míru vedle židovského státu Izraele“.¹⁴ Pravděpodobně tak zafungovala Obamova taktika vůči Izraeli, který po veřejné kritice Spojenými státy přistoupil na učinění vstřícného kroku vůči Palestincům, když Netanjahu vyjádřil ochotu jednat o sporném tématu - statutu Jeruzaléma.

Jednání se nacházela v poměrně nepříjemné fázi, protože za měsíc mělo vypršet deseti měsíční moratorium a Spojené státy usilovaly o jeho prodloužení.¹⁵ Vládnoucí kabinet v Izraeli ale nebyl ochoten zmrazit výstavbu více jak na dalších 90 dní výměnou za poskytnutí tří miliard dolarů na nákup stíhaček F35 Joint Strike Fighter a poskytnutí nových bezpečnostních záruk po podepsání mírové dohody. Bez možnosti dalšího prodloužení moratoria to byla pro americkou administrativu příliš vysoká cena, a tak moratorium vypršelo na konci září. Palestinci podle očekávání nepokračovali v jednáních.¹⁶

¹⁰ Izraelci při tom zabili devět Turků, což vyvolalo krizi mezi Izraelem a Tureckem, dvěma dlouhodobými strategickými spojenci USA na Blízkém východě.

¹¹ Benn Aluf, Mozgovaya Natasha, „Under U.S. Pressure: Netanyahu May Ease Gaza Blockade“, *Haaretz* (online), 3. 6. 2010, <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/under-u-s-pressure-netanyahu-may-ease-gaza-blockade-1.294038> (staženo 11. 2. 2014).

¹² Malka Haim, *Crossroads: The Future of the U.S.-Israel Strategic Partnership*, xvii.

¹³ Mahmúd Abbás se zpožděním ocenil moratorium a souhlasil s přímými jednáními s Netanjahuem za přítomnosti svých hlavních arabských patronů egyptského prezidenta Husní Mubaraka a jordánského krále Abdulláha.

¹⁴ The White House, Remarks by the President in the Rose Garden after Bilateral Meetings with Prime Minister Netayahu of Israel, President Mahmoud Abbas of the Palestinian Authority, His Majesty King Abdullah of Jordan and Presiden Hosni Mubarak of Egypt, 1. 9. 2010, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2010/09/01/remarks-president-rose-garden-after-bilateral-meetings> (staženo 11. 2. 2014).

¹⁵ Jiný pohled na věc měl izraelský pravicový kabinet, který dal premiérovi Netanjahuovi souhlas pouze k jednorázovému moratoriu.

¹⁶ Indyk, Lieberthal, a O'Hanlon, „*Bending History*“, 129–130.

Po tomto neúspěchu prezident Obama přestal usilovat o zákaz výstavby osídlení a také o to, aby strany přešly do přímých jednání. Prezident také začal zvažovat vlastní iniciativu – americký mírový plán, na popud bývalého poradce pro národní bezpečnost Jamese L. Jonese.¹⁷ Mírový plán tak nahradil přístup přímění stran k ústupkům a nabízení překlenovacích návrhů. Počítal s ustanovením parametrů, jenž měly být základem jednání a obsahovaly všechny důležité sporné body.¹⁸

Veřejně o této iniciativě poprvé Obama promluvil v květnu 2011. Ačkoli nový poradce pro národní bezpečnost Tom Donilon apeloval na to, aby v prezidentově řeči byly zmíněny všechny parametry, Obama nakonec mluvil pouze o hranicích z roku 1967 se vzájemně odsouhlasenou výměnou určitých částí.¹⁹ Je nutné si povšimnout, že Obama nevyjádřil, jakými prostředky svých cílů dosáhne, a že žádní vyslanci nebyli posláni do regionu vyjednávat, ani nepozval na setkání do Washingtonu Benjamina Netanjahua a Mahmúda Abbáse. Tato skutečnost naznačuje, že mírový proces se i díky změnám vyvolanými arabským jarem musel počkat na Obamovo znovuzvolení. Arabské jaro učinilo region méně stabilní a nepředvídatelná situace snížila ochotu izraelské i palestinské strany zavázat se ke konkrétní dohodě.²⁰

1.1.2. Rétorika prezidenta Obamy

Prezident Obama vyjádřil jako svůj cíl v zahraniční politice nejen vyřešení izraelsko-palestinského konfliktu, ale zároveň také usiloval o zlepšení vztahu s muslimským a arabským světem. To je velmi důležitá skutečnost, protože Obama tím naznačil, že jeho politika vůči Izraeli nebude pouze nekriticky proizraelská. Rétorika

¹⁷ Ignatius David, „Obama Weighs New Peace Plan for the Middle East“, *The Washington Post* (online), 7. 4. 2010, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/04/06/AR2010040602663.html> (staženo 13. 2. 2014).

¹⁸ V otázce hranic Spojené státy stanovily hranice z roku 1967 s určitými vzájemnými výměnami reflektující populační změny, v otázce uprchlíků bylo nutné, aby byl plán v souladu s dvoustátním řešením, tedy aby nezahrnoval obecné právo uprchlíků na návrat do Izraele. To znamená, že by bylo nutné zajistit kompenzace a přesídlení v rámci Palestiny a ne v Izraeli, což by bylo nepřijemné pro Palestince. Naopak ve sporné otázce Jeruzaléma plán vychází vstříc Palestincům a předpokládá, že město bude rozděleno. Došlo by k ustanovení speciálního režimu nad Starým městem. Každá ze stran by kontrolovala svá svatá místa a nebránila přístupu k nim. Viz.: Scowcroft Brent, „Obama Must Broker a New Mideast Peace“, *The Financial Times* (online), 13. 4. 2011, <http://www.ft.com/cms/s/0/cf073700-65be-11e0-baee-00144feab49a.html#axzz2vetUbUAo> (staženo 13. 2. 2014).

¹⁹ The White House, Remarks by President Obama on Middle East and North Africa, 19. 5. 2011, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/05/19/remarks-president-middle-east-and-north-africa> (staženo 13. 2. 2014).

²⁰ Indyk, Lieberthal, a O'Hanlon, „*Bending History*“, 135.

prezidenta Obamy vůči Izraeli se totiž lišila od tradičního vyjadřování až nekritické podpory z dob dřívějších administrativ. Přelomovou událostí, která dokládá Obamovu snahu přistupovat k řešení konfliktu pragmaticky, byl projev v Káhiře v červnu 2009. Patrné bylo proarabské zbarvení projevu. Prezident vyjádřil myšlenku, že Izrael vznikl jako produkt holokaustu a nezmínil se o biblickém návratu Izraelců do jejich domoviny. Také rovnoměrně přirovnával utrpení Izraelců k utrpení Palestinců.²¹

Je nezbytné nahlížet na tento krok v širším kontextu, protože cílem tohoto projevu ve skutečnosti bylo napravit reputaci, kterou v muslimském světě měly Spojené státy dlouhodobě pošramocenu. Podle Martina S. Indyka, amerického specialisty na region Blízkého východu, „prezident Obama věřil, že existuje symbiotický vztah mezi vytvářením míru a veřejnou diplomacií a proto, když Obama uspěje ve zlepšení vztahu s muslimským světem, usnadní mu to zapojení arabských lídrů do řešení izraelsko-palestinského konfliktu a naopak, když se mu podaří vyřešit konflikt, usnadní to Spojeným státům zlepšení vztahů s muslimským světem, pro který je palestinská otázka již dlouho ožehavým tématem.“²² Obama poskytl své první zahraniční interview arabské kabelové televizi al-Arabíja a až za rok a půl televizi z Izraele. To samozřejmě Izraelci nesli velmi nelibě. Obama také navštívil muslimský svět dříve než Izrael.²³ Ve skutečnosti až v květnu 2011, kdy došlo k druhému projevu na výroční konferenci Americko-izraelského výboru pro veřejné záležitosti (*American Israel Public Affairs Committee*, AIPAC), přijal Obama proizraelsky zbarvený projev, což pravděpodobně souviselo i s ustrnutím mírových jednání a snahou podpořit jejich znovuoobnovení.²⁴ Na druhou stranu na otázku ohledně obav z dodržení amerických závazků vůči Izraeli Obama zdůrazňoval, že všechna jeho vystoupení, projevy a akce demonstrují plnou podporu americkému strategickému spojenci a že uznává zvláštní vztah mezi státy.²⁵

²¹ The White House, Remarks by the President on New Beginning, Cairo University, 4. 6. 2009, http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-by-the-President-at-Cairo-University-6-04-09 (staženo 10. 2. 2014).

²² Indyk, Lieberthal, a O'Hanlon, „Bending History“, 113.

²³ Ibidem, 118.

²⁴ The White House, Remarks by the President at the AIPAC Policy Conference 2011, 22. 5. 2011, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/05/22/remarks-president-aipac-policy-conference-2011> (staženo 10. 2. 2014).

²⁵ CNN (online), „Obama Says Middle East Peace Deal Doable , But Wil Be Wrenching“, 8. 6. 2010, <http://edition.cnn.com/2010/POLITICS/07/08/obama.israel.interview/index.html?iref=allsearch> (staženo 5. 2. 2014).

1.1.3. Četnost návštěv ministryně zahraničí v regionu s cílem najít řešení konfliktu

Ministryně zahraničí Hillary Clintonová podnikla cestu do Izraele a Palestinské samosprávy poprvé na počátku března 2009. Setkání s Benjaminem Netanjahuem i Mahmúdem Abbásem (za spoluúčasti George Mitchella) byla především seznamovacího rázu a ke zprostředkování vyjádření, že administrativa bude usilovat o dohodnutí míru po letech opomíjení a opožděných závazků ze strany administrativy G. W. Bushe.²⁶ Clintonová specifikovala cíl – společný závazek směřující k dvoustátnímu řešení jako součást všeobecného míru v regionu. Ubezpečila, že jako jedinou entitu oprávněnou vyjednávat za Palestinu uznávají Spojené státy Palestinskou samosprávu. Také zdůraznila, že „Obamova administrativa bude aktivně zapojovat do prosazení míru mezi Izraelem, Palestinou a Araby.“²⁷

Druhá cesta v souvislosti s řešením konfliktu proběhla na konci října 2009 v době, kdy to vypadalo, že mírový proces pravděpodobně nedosáhne dostatečného pokroku. George Mitchell v regionu pobýval už o měsíc dříve a pracoval na dialogu s představiteli Izraele a Palestiny, když za ním dorazila Hillary Clintonová, aby vedla bilaterální setkání, jejichž výsledek by směřoval ke kompletnímu zastavení výstavby. Strategie totiž počítala se zahájením jednání mezi Izraelci a Palestinci do konce roku 2009. Clintonová opakovala, že všechna výstavba musí být ukončena, ale nevyznívala už tak rozhodně jako v minulosti. Poprvé se v jednání mezi Izraelci a Palestinci objevil nový prvek a to splnění podmínky zastavení výstavby pro to, aby mohla jednání vůbec být obnovena. V posledních šestnácti letech nebyl žádný požadavek na limitaci osadnické aktivity jako podmínka pro zahájení jednání.²⁸ Spojené státy se dočkaly od Izraelců vstřícného kroku (jednalo se právě o zmrazení výstavby na Západním břehu), a přestože se v rozhovoru pro *National Public Radio* Clintonová vyjádřila, že „nešel tak daleko, jak očekávaly“ nakonec krok označila i tak za „bezprecedentní.“²⁹ Je nutné si povšimnout, že toto značí výrazný posun v přístupu, kdy po prvotní kritice Izraele za

²⁶ Landler Mark, „Clinton Heads to Israel and West Bank Bearing Cash and Caution“, *The New York Times* (online), 1. 3. 2009, <http://www.nytimes.com/2009/03/02/world/middleeast/02diplo.html> (staženo 10. 2. 2014).

²⁷ U.S. Department of State, Remarks with Palestinian President Mahmoud Abbas, 4. 3. 2009, <http://www.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2009a/03/119991.htm> (staženo 19. 2. 2014).

²⁸ U.S. Department of State, Remarks with Israeli Prime Minister Binyamin Netanyahu, 31. 10. 2009, <http://www.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2009a/10/131145.htm> (staženo 20. 2. 2014).

osidlovací politiku a požadavku na úplné zastavení výstavby, Clintonová podpořila toto pouze částečné izraelské opatření.³⁰

Hillary Clintonová cestovala opět do regionu v říjnu 2010. Tato cesta byla v kritické fázi procesu, protože přibližně za deset dní mělo vypršet moratorium a USA usilovaly o jeho prodloužení v zájmu pokračování jednání o míru. Náplní této cesty byla účast Clintonové na přímých jednáních mezi Izraelci a Palestinci v egyptském Šarm al Šejku. Schůzky se účastnil i egyptský prezident Husní Mubárak a Clintonová se následně přesunula na bilaterální jednání do Jeruzaléma a Ramalláhu, kde ovšem k žádnému výtaznějšmu pokroku nedošlo. Strany se shodly pouze na tom, že všechny záležitosti by měly být vyřešeny do roka a že také budou připraveny na další kolo jednání na úrovni nejvyšších představitelů.³¹ Ministryně zahraničí také zdůraznila, že USA ustupují od dříve navrhovaných řešení a nabízení překlenovacích návrhů a že nechávají jednat především představitele Izraele a Palestiny. Hlavní úlohu, kterou Spojené státy měly, bylo tedy vytváření vhodné atmosféry k vyjednávání, povzbuzení a pomoc při dosažení cílu.³²

Hillary Clintonová do Izraele naposledy vyrazila i s novým zvláštním vyslancem pro mír Davidem Halem v listopadu 2012 (George Mitchell rezignoval v dubnu 2011). Tato cesta ale potvrdila, že jednání byla skutečně v mrtvém bodě, protože se jednalo už pouze o tématech souvisejících s arabským jarem – především o situaci v Egyptě a Sýrii.³³

²⁹U.S. Department of State, Interview with Jackie Nortman of NPR, 4. 11. 2009, <http://www.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2009a/11/131328.htm> (staženo 20. 2. 2014).

³⁰DeYoung Karen, Howard Schneider, „Clinton Praises Israel for Unprecedented Concessions“, *The Washington Post* (online), 1. 11. 2009, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/10/31/AR2009103102460.html> (staženo 19. 2. 2014).

³¹U.S. Department of State, Briefing by Special Envoy for Middle East Peace Mitchell on Meetings with Israeli, Palestinian, and Egyptian Leaders, 14. 10. 2010, <http://www.state.gov/p/nea/rls/rm/147096.htm> (staženo 20. 2. 2014).

³²U.S. Department of State, Interview with ABC's Christiane Amanpour, 16. 9. 2010, <http://www.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2010/09/147330.htm> (staženo 21. 2. 2014).

³³U.S. Department of State, Remarks at the Press Availability, 16. 7. 2012, <http://www.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2012/07/195124.htm> (staženo 1. 3. 2014).

1.2. Geopolitické vlivy v regionu

1.2.1. Spojené státy, Izrael a arabské jaro

Arabské jaro můžeme považovat za jeden z hlavních zdrojů napětí v americko-izraelském vztahu během Obamovy první administrativy. Revoluce a povstání, která se rozšířila do arabského světa na počátku roku 2011, svrhla některé dlouholeté autokratické režimy a nově vymezila politickou situaci na Blízkém východě, vedla u zainteresovaných států k odlišným reakcím. Je důležité si uvědomit, že prezident Obama podporoval v různé míře arabská povstání, podle toho, jak se jevila výhoda z hlediska národních zájmů a jaké byly jeho reálné možnosti zasáhnout.³⁴ Dosud obě strany podporovaly pro-západní arabské státy (např. Tunisko, Egypt, Jordánsko), ale rozkol nastal, když se Spojené státy postavily spíše na stranu demonstrantů a Izrael volal po zachování původních režimů, zejména v Egyptě.³⁵ Odlišnosti je možné spatřovat právě nejlépe na situaci v Egyptě, a proto budou následující řádky věnovány právě situaci tam.

Egypt jakožto cenný spojenec Spojených států zejména kvůli egyptskému vlivu na dění v arabském světě, byl dáván za vzor ostatním arabským zemím v tom, jak vycházet s Izraelem. Když prezident Obama začal veřejně požadovat odstoupení egyptského prezidenta Husního Mubáraka, vyvolalo to vlnu kritiky v Izraeli, kde tyto kroky byly označovány za lehkomyšlné a naivní.³⁶ Je nutné si povšimnout, že mírová smlouva, kterou podepsal Izrael a Egypt za americké asistence v roce 1979, přinesla do regionu relativní stabilitu, která trvala až doposud. Pro Spojené státy má právě tato mírová smlouva velkou cenu, protože je pravděpodobné, že právě díky izraelsko-egyptské smlouvě nebude žádný arabský stát racionálně zvažovat válku s Izraelem.³⁷ Egypt byl také pro Spojené státy cenný, protože Mubarak podporoval mír, dokonce hostil několik setkání za účelem izraelsko-palestinských jednání, a také spolupracoval

³⁴ Sám Obama tyto cíle definoval ve svém projevu na téma změn v Severní Africe a Blízkém východě jako čelení terorismu, omezení šíření jaderných zbraní, zabezpečení volného obchodu, ochrana bezpečnosti Izraele a usilování o regionální mír. Viz. <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/05/19/remarks-president-middle-east-and-north-africa%20>.

³⁵ Waxman Dov, „The Real Problem in U.S.-Israeli Relations“, *The Washington Quarterly*, roč. 35, č. 2, (jaro 2012), 81, <http://csis.org/files/publication/twq12springwaxman.pdf> (staženo 24. 5. 2013).

³⁶ Teibel Amy, „Barack Obama’s Egypt Response Slamming in Israel“, *Associated Press*, 3. 2. 2011, http://www.huffingtonpost.com/2011/02/03/egypt-protests-barack-oba_n_817992.html (staženo 5. 3. 2014).

³⁷ Indyk, Lieberthal, O’Hanlon, „*Bending History*“, 141–142.

s Izraelem na některých operacích zaměřených proti Hamásu a jiným islamistickým skupinám v pásmu Gazy. Přičteme-li také egyptskou politickou váhu v arabském světě, izraelské obavy ze změny režimu nebyly neoprávněné.³⁸

Je nutné se podívat na situaci z izraelské perspektivy. Jak zmiňuje specialista renomovaného think tanku *Center for Strategic and International Studies* David Byman: „Izraelci jsou vždy velmi vnímaví, pokud jde o jejich bezpečnost“ a změna režimů v arabském světě otevírá cestu k možné vlně nového zpochybnění existence židovského státu.³⁹ Ve společnosti převažovala obava, že když se moci ujme islamistická organizace Muslimské bratrstvo, třebaže legální cestou, tak bude zpochybňovat izraelsko-egyptský mír a v dlouhodobém horizontu bude usilovat o islamizaci okolních společností a režimů. Také hrozící příklon na stranu Íránu v důsledku může působit hrozbu židovskému státu.⁴⁰ Přehlížení těchto faktorů Spojenými státy by bylo chybné. Egypt je závislý na americké finanční pomoci, navíc Kongres schválil na počátku roku 2012 pomoc Egyptu ve výši více než jedné miliardy dolarů. Ministryně zahraničí Hillary Clintonová musela před schválením potvrdit, že Egypt naplňuje závazky plynoucí z mírové smlouvy s Izraelem a také podporuje přechod k občanské vládě. Tento postup v určité míře zajišťoval respektování závazků plynoucích z izraelsko-egyptské smlouvy i do budoucna.⁴¹ To dokazuje, že Obama měl stále na mysli bezpečnost Izraele. Pro Egypt by bylo nevýhodné závazky nedodržovat, vezmeme-li v úvahu slabou ekonomickou situaci a vojenskou závislost na Spojených státech.

Arabské jaro bylo významné svým ovlivněním politického prostředí a přispělo k nezdaru v mírových jednáních. Měnicí se region s nejistým směřováním zvýšil

³⁸ Blanchard Christopher M. et al., eds., „Change in the Middle East: Implications for U.S. Policy“, Congressional Research Service, 7. 3. 2012, 6, <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/R42393.pdf>, (staženo 16. 1. 2014).

³⁹ Byman Daniel, „Israel’s Pessimistic View of the Arab Spring“, *The Washington Quarterly*, roč. 34, č. 3, (léto 2011), 123–124, <http://csis.org/files/publication/twq11summerbyman.pdf> (staženo 3. 3. 2014).

⁴⁰ Podeh Elie, „Goren Nimrod, Israel in the Wake of the Arab Spring: Seizing Opportunities, Overcoming Challenges“, The Israeli Institute for Regional Foreign Policies, 1. 5. 2013, <http://2013.presidentconf.org.il/wp-content/uploads/2013/05/Arab-Spring-Final.pdf> (staženo 2. 3. 2014).

⁴¹ Dougherty Jill, „Crawford Jamie, Clinton to Certify Egypt Eligible for U.S. Aid“, *CNN News*, 22. 3. 2012, <http://security.blogs.cnn.com/2012/03/22/clinton-to-certify-egypt-eligible-for-u-s-aid/> (staženo 3. 3. 2014).

z pohledu Izraele rizikovost jednání o míru a učinil jej neochotnějším přistupovat k politickým dohodám.⁴²

1.2.2. Spojené státy, Izrael a íránský jaderný program

Írán a jeho jaderný program je dalším citlivým tématem v americko-izraelském vztahu. Mezinárodní společenství obviňuje Írán z obohacování uranu pro využití při výrobě jaderné zbraně. Mezinárodní agentura pro atomovou energii (*International Atomic Energy Agency*, IAEA) ve svých zprávách vyjadřuje obavy o účelu programu a tvrdě ho kritizuje. Na druhou stranu Írán svůj program prezentuje jako mírový, určený výhradně k výrobě paliva pro jaderné elektrárny. Írán svým jaderným programem ohrožuje Obamovo úsilí o omezení proliferační zbraní hromadného ničení a dokonce může započít závody ve zbrojení na Blízkém východě. V kontextu tak tyto skutečnosti ohrožují izraelské výsadní vojenské postavení v regionu a také bezpečnostní situaci země.⁴³

Izrael vnímá Írán velmi nedůvěřivě, což souvisí především s tím, jakou hrozbu Írán pomyslně představuje. Obava z použití jaderné zbraně proti Izraeli a dále pak podpora teroristickým skupinám Hizballáhu a Hamásu s jejich raketovými a nekonvenčními útoky na izraelské území dává dostatečný důvod k obavám.⁴⁴

Obama na tuto situaci reagoval dvojí strategií. Na jedné straně je to americké zajišťování vojenské kvalitativní převahy v regionu (Qualitative Military Edge) a obranyschopnosti Izraele ve formě každoroční podpory ve výši tří miliard dolarů prostřednictvím programu Foreign Military Financing (FMF). Kromě asistence ve formě vojenské pomoci, prodeji zbraní, společných cvičení a sdílení informací dále probíhalo financování protiraketového systému Iron Dome.⁴⁵ Na druhou stranu Obama podporoval angažovanost Íránu prostřednictvím diplomacie, sankcí Rady bezpečnosti OSN a dával mu možnost prokázat své dobré úmysly. Dále Obama podporoval jednání

⁴² Keiswetter Allen K., „The Arab Spring: Implications for US Policy and Interests“, Middle East Institute, 13. 1. 2012, <http://www.mei.edu/content/arab-spring-implications-us-policy-and-interests> (staženo 3. 3. 2014).

⁴³ Indyk, Lieberthal, O'Hanlon, „Bending History“, 186–187.

⁴⁴ Malka Haim, *Crossroads: The Future of the U.S.-Israel Strategic Partnership*, 59.

⁴⁵ Zanutti Jim, „Israel: Background and U.S. Relations“, Congressional Research Service, 28. 2. 2014, 24, <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL33476.pdf> (staženo 27. 3. 2014).

s Teheránem o jaderném programu prostřednictvím formátu P5+1.⁴⁶ Právě jednání v rámci této platformy ale přispělo ke zvýšení nervozity v Tel Avivu. Izraelci se obávali, že Írán hraje jen o čas, aby mohl dokončit vývoj jaderné zbraně a stát se tak definitivně jadernou velmocí. Izrael by tak v důsledku ztratil příležitost pro preventivní vojenskou akci. Vzhledem k tomu, že podle Izraele Spojené státy nedělají dost pro zastavení íránského jaderného programu, mnoho Izraelců podporuje útok na íránská jaderná zařízení jako prostředek, jak přesvědčit Írán, aby se vzdal se svého jaderného programu. Dle Izraelců totiž „mírový“ postup nemá šanci, pokud Írán nevěří, že USA by byly ochotné zaútočit na jaderné zařízení.⁴⁷

Uklidnění Izraele bylo prioritou pro Obamu, protože jakákoli vojenská akce proti íránským jaderným zařízením by vedla ke vtažení Spojených států do konfliktu, čemuž se Obama snažil vyhnout. Důkazem prezidentova úsilí o zabezpečení Izraele může být zintenzivnění dialogu jeho národního bezpečnostního týmu na všech úrovních v rámci strategického dialogu. Přestože se vztah Obamy a Netanjahua zhoršil kvůli průběhu mírového procesu, jejich nejbližší poradci zůstávali i nadále v úzkém kontaktu.⁴⁸ Došlo také k zintenzivnění informační spolupráce. Izraelci přispěli k vývoji počítačového viru Stuxnet, který dokázal dočasně vyřadit z provozu íránské centrifugy a oddálit o dva až čtyři roky schopnost vyrobit dostatek uranu pro jaderné zbraně.⁴⁹

Mezinárodní společenství pak vymyslelo plán, jak vysondovat skutečné íránské úmysly ohledně jaderného programu. Írán potřeboval jaderné palivo pro svůj výzkumný reaktor a podal žádost k IAEA o jeho zakoupení. Za spolupráce s Izraelem a Ruskem přišel Obama s protinávrhem, že Írán pošle svou zásobu 1200 kg nízko-obohaceného uranu do Ruska, kde dojde k jeho obohacení, a poté bude ve Francii vyrobeno palivo a posláno zpět do Íránu. Plán pracoval s hypotézou, že kdyby program byl určen pro mírové účely, Teherán by neměl námitky poslat uran do Ruska, s kterým má Írán dlouhodobě dobré vztahy. A zatímco by většina uranu nebyla v zemi přítomna,

⁴⁶ Francie, Velká Británie, Rusko, Čína, USA a Německo.

⁴⁷ Clawson Patrick, Makovsky David, „Preventing an Iranian Nuclear Breakout: U.S.-Israel Coordination“, The Washington Institute for Near East Policy Strategic Report, 2012, 4–5, <https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/StrategicReport8.pdf> (staženo 3. 3. 2014).

⁴⁸ Strategický dialog vedený náměstkem ministra zahraničí Jimem Steinbergem a jeho protějškem byl zavedený dvakrát do roka, bezpečnostní poradce Jim Jones se každý měsíc setkával s Uzi Aradem, admirál Mike Mullen náčelník sboru náčelníků štábu se každý měsíc potkával s generálem Aškenazim, a ministr obrany Gates s Ehudem Barakem taktéž každý měsíc. Viz. Indyk, Lieberthal, O'Hanlon, „*Bending History*“, 193–194.

mezinárodní společenství by bylo klidnější. Prezident Mahmúd Ahmadínežád nejdříve souhlasil s vysláním vyjednačů do Ženevy na jednání P5+1 v říjnu 2009. Po odhalení utajeného obohacovacího zařízení na základně v blízkosti města Qom, a poté co Obama požadoval jeho inspekci (s odkazem na to, že obohacovací zařízení je příliš omezené svým rozsahem, aby sloužilo pro civilní účely, ale ideální pro získání malého množství vysoce obohaceného uranu) odstoupil Ahmadínežád od dohody.⁵⁰

Protože tato Obamova taktika selhala, bylo nezbytné shodnout se na společném postupu mezinárodního společenství. Prezident Obama a Kongres stále zpříšňovali systém sankcí a usilovaly o multilaterální postup. Proto tedy během let 2009–2012 bylo vyhlášeno několik sankcí, zaměřených na izolaci íránské ekonomiky. K sankcím se připojila i Evropská unie a Obama doufal, že přimějí Írán k jednáním o pozastavení programu, ovšem bezúspěšně.⁵¹ Netanjahu situaci vystihl slovy, že multilaterální jednání (P5+1) neustále snižuje své požadavky ohledně obohacování uranu vhodného k výrobě jaderné zbraně, a proto jsou tato jednání nedostatečná. Poslední rozepře za první Obamovy administrativy se odehrála v září 2012 a jejím předmětem bylo určení lhůty ukončení íránského jaderného programu. Obamovi se nepodařilo přesvědčit Netanjahua, že USA budou schopny postupovat tak, aby ukončily íránský jaderný program v krátkém časovém horizontu.⁵²

⁴⁹ Zetter Kim, „How Digital Detectives Deciphered Stuxnet, the Most Menacing Malware in History“, *Wired* (online), 11. 6. 2011, <http://www.wired.com/threatlevel/2011/07/how-digital-detectives-deciphered-stuxnet/> (staženo 12. 2. 2014).

⁵⁰ Indyk, Lieberthal, O'Hanlon, „Bending History“, 197–198.

⁵¹ Landler Mark, „U.S. Says Sanctions Hurt Iran Nuclear Program“, *The New York Times* (online), 10. 1. 2011, http://www.nytimes.com/2011/01/11/world/middleeast/11diplo.html?_r=0 (staženo 28. 2. 2014).

⁵² Clawson Patrick, Makovsky David, „Preventing an Iranian Nuclear Breakout: U.S.-Israel Coordination“, *The Washington Institute for Near East Policy*, 2012, 2–5, <https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/StrategicReport8.pdf> (staženo 3. 3. 2014).

2. Přístup druhé Obamovy administrativy k Izraeli v letech 2013–2014

Barack Obama obhájil v listopadových volbách 2012 úřad prezidenta Spojených států, a tak mohl pokračovat ve své zahraniční politice vůči Izraeli. Ačkoli hlavní témata v americko-izraelském vztahu zůstávala stejná, přístup druhé americké administrativy se od té předchozí lišil.

2.1. Spojené státy a řešení izraelsko-palestinského konfliktu

2.1.1. Postup Spojených států při řešení konfliktu

První zahraniční cesta prezidenta Obamy (po znovuzvolení) se stala důležitou událostí, protože vedla právě do Izraele (dále pak na území Palestinské samosprávy a Jordánska) a vyvolávala velké naděje ohledně důrazu a ochoty Spojených států ukončit izraelsko-palestinský konflikt. Prezidentova cesta se konala v březnu 2013 i za doprovodu nového ministra zahraničí Johna Kerryho. Na cestu je nutné nahlížet jako na velmi účinný diplomatický prostředek. Prezident Obama se setkal jak s představiteli Státu Izrael, tak s představiteli Palestinské samosprávy, a s jordánským králem Abdulláhem II. Obama, jak je již zvykem, ujišťoval izraelského prezidenta Šimona Perése i premiéra Benjamina Netanjahua o platných závazcích Spojených států vůči Izraeli, zejména bezpečnostních, a o vůli obnovit mírový proces mezi Izraelci a Palestinci. Zároveň setkání s Mahmúdem Abbásem a králem Abdulláhem dokazovalo podporu umírněným arabským režimům a naznačovalo snahu získat oporu pro mírový proces na straně jordánské monarchie. Důležitou skutečností bylo to, že Obama přesvědčil představitele Palestinské samosprávy, aby netrvali na požadavku zastavení izraelské výstavby na palestinském území jakožto podmínce pro zahájení mírových jednání.⁵³ Obama zdůrazňoval, že pokud se strany budou zabývat pouze podmínkami pro zahájení jednání, nedostanou se k základním a důležitým tématům. Podle Obamy jsou to na jedné straně bezpečný Stát Izrael, a na straně druhé Palestina jakožto

⁵³ Gilboa Eytan, „Obama in Israel: Fixing American-Israel Relationship“, *Israel Journal of Foreign Affairs*, roč. 7, č. 2, 2013, 22, <http://israelcfr.com/documents/7-2/7-2-3-EytanGilboa.pdf> (staženo 17. 1. 2014).

samostatný a nezávislý stát. V důsledku tak prezident Obama vytvořil potřebné podmínky pro obnovení jednání.⁵⁴

Významnou úlohu v procesu směřujícím k zahájení přímých mírových jednání sehrál ministr zahraničí John Kerry. Mnoho analytiků mu přikládá velkou váhu a spatřuje v jeho osobním přístupu hlavní důvod, který zapříčinil opětovné sblížení lídrů Izraele a Palestinské samosprávy. Obnovení rozhovorů přišlo postupně a v tichosti, právě po trpělivě odvedené práci ministra zahraničí. K pokroku přispěly především četné návštěvy v regionu, kterými se budu zabývat v pozdější podkapitole.⁵⁵

John Kerry svolal v červenci 2013 setkání vyjednávacích týmů Izraele a Palestinské samosprávy do Washingtonu, aby tam jednaly o dohodě na rámci, v němž se měla odehrávat konečná jednání.⁵⁶ První přímá jednání po třech letech poté pokračovala v srpnu v Jeruzalému. Za Spojené státy se především angažoval nový vyslanec pro mír na Blízkém východě Martin S. Indyk, který byl do funkce jmenován při příležitosti obnovení rozhovorů v červenci 2013, a Frank Lowenstein, který působil na postu vedoucího kanceláře senátního výboru pro zahraniční záležitosti. Očekávaná konečná dohoda měla být podle USA dosažena během devíti měsíců.⁵⁷

Jednáním předcházela izraelský souhlas s postupným propuštěním 104 palestinských vězňů. Tento krok měl pomoci vytvořit vhodnou atmosféru pro následná jednání.⁵⁸ Ta nebyla příliš úspěšná zejména z toho důvodu, že jak premiér Netanjahu, tak prezident Abbás, stále trvali na svých stanoviscích, která byla nepřijatelná pro druhou stranu (např. Izrael prosazoval svou přítomnost v údolí řeky Jordán, nechtěl povolit návrat palestinským uprchlíkům a rozdělení Jeruzaléma. Palestinská samospráva trvala na rozdělení Jeruzaléma, nepřijatelnosti izraelských jednotek na palestinském území a odmítala izraelské osidlování palestinských území). Navíc byla stále

⁵⁴ The White House, Remarks by President Obama and President Abbas of the Palestinian Authority in Joint Press Conference, 21. 3. 2013, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/03/21/remarks-president-obama-and-president-abbas-palestinian-authority-joint-> (staženo 17. 3. 2014)

⁵⁵ Brinkley Douglas, „The Kerry Doctrine: the Secretary of State’s Go-Big-or-Go-Home“, *Foreign Policy* 203, (2013): 78, Academic One File, <http://go.galegroup.com/ps/i.do?id=GALE%7CA353644759&v=2.1&u=wash89460&it=r&p=AONE&sw=w&asid=0582c4532c4ef52ff7b2643c2b95e5c8> (staženo 3. 1. 2014).

⁵⁶ Vyjednávací tým Izraele byl veden ministryní spravedlnosti Cipi Livniovou a poradcem premiéra Netanjahua Izákem Molchem. Tým Palestinské samosprávy byl veden politikem Saibem Irikátem a představitelem Fatahu Mohamedem Štajem.

⁵⁷ Zanotti Jim, „Israel: Background and U.S. Relations“, 32.

⁵⁸ Ravid Barak, Lis Jonathan, „Israeli Ministers Approve Release of 26 Palestinian Prisoners for Peace Talks“, *Haaretz* (online), 27. 10. 2013, <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/.premium-1.554636> (staženo 17. 3. 2013).

schvalována nová izraelská výstavba na palestinském území. Pro americké vyjednavatele to tedy byla velmi složitá situace, protože museli hledat kompromisy, přijatelné pro obě strany.⁵⁹

2.1.2. Rétorika prezidenta Obamy

Rétorika prezidenta Obamy se tentokrát zaměřovala na izraelskou stranu konfliktu. Obama zvolil vstřícný a přátelský přístup vůči Státu Izrael. Pro Obamovy projevy se stala charakteristická určitá nonkonformita, když prezident při svých výstupech v Izraeli často nazýval premiéra Benjamina Netanjahua neformálně „Bibim“. Toto oslovení mělo navodit přátelskou atmosféru a podpořit obnovení mírových jednání. Tomu nasvědčuje i to, že prezident dokonce ani nezdůrazňoval tradiční překážku v jednání, která byla už od počátku spatřována v izraelské výstavbě na palestinském území.⁶⁰ Naopak ve své řeči k izraelským studentům zdůrazňoval nutnost uzavření míru z toho důvodu, že jedině tak bude zajištěna bezpečnost Izraele. Obama obratně využil této souvislosti, protože právě bezpečnost je pro Izraelce nejcitlivějším tématem a její zajištění komplikuje uzavření dohody. Jedinou možností, jak dlouhodobě ochránit Izrael, je vyhnout se válce, kterou právě izraelsko-palestinský konflikt přináší.⁶¹

Navíc pak pro podpoření mírového procesu prezident Obama identifikoval při svém projevu na Valném shromáždění OSN v září 2013 nové priority zahraniční politiky Spojených států, které vyžadovaly okamžitou pozornost americké administrativy. První prioritou bylo řešení izraelsko-palestinského konfliktu a tou druhou zaměřením se na omezení íránského jaderného programu. Obama tak poprvé uvedl přímo řešení konfliktu jako prioritu své zahraniční politiky.⁶² Ačkoli tato témata neoznačil za hlavní zdroj nestability v regionu, v jejich vyřešení spatřoval možnost

⁵⁹ Reuters (online), „Palestinian Peace Envoy Urges Kerry to Save Talks with Israel“, 4. 12. 2013, <http://www.reuters.com/article/2013/12/04/us-palestinians-israel-talks-idUSBRE9B30LG20131204> (staženo 6. 4. 2014).

⁶⁰The White House, Remarks by President Obama and Prime Minister Netanyahu of Israel in Joint Press Conference, 20. 3. 2013, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/03/20/remarks-president-obama-and-prime-minister-netanyahu-israel-joint-press-> (staženo 18. 3. 2013).

⁶¹ The White House, Remarks of President Barack Obama To the People of Israel, 21. 3. 2013, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/03/21/remarks-president-barack-obama-people-israel> (staženo 19. 3. 2014).

prosazení základu širšího regionálního míru. Rovněž uvedl, že bezpečnost Izraele jakožto demokratického a židovského státu závisí na vzniku nezávislého státu Palestina. Palestinci si naproti tomu musí uvědomit, že dosáhnou stability, pokud bude bezpečnostně zajištěný Stát Izrael.⁶³

2.1.3. Četnost návštěv ministrů zahraničí v regionu s cílem najít řešení konfliktu

Ministr zahraničí John Kerry začal pracovat na obnovení rozhovorů po návštěvě Izraele, a v dubnu 2013 podnikl svou první samostatnou cestu do Jeruzaléma a Ramalláhu. Cílem setkání s lídry bylo posoudit okolnosti tak, aby americká administrativa našla nejlepší způsob podpory pro obnovení mírového procesu. Kerry zvolil netradiční přístup. Nezaměřil se totiž primárně na politické řešení konfliktu, ale při této cestě vyjednal plán ekonomického rozvoje Západního břehu.⁶⁴ Plán počítal s investicí okolo čtyř miliard dolarů, které měly putovat do několika sektorů palestinské ekonomiky, jakými jsou např. turismus, výstavba domů, zemědělství, lehký průmysl, energetika a informační technologie. Spojené státy tak měly Palestincům nabízet možnosti, jak pozvednout palestinskou ekonomiku. Cílem tohoto plánu bylo zvýšit HDP Palestinské samosprávy o 50 %, snížit nezaměstnanost z 21 % na 8 % a zvýšit průměrnou mzdu o 40 %.⁶⁵ S tímto krokem souhlasil jak prezident Abbás, tak premiér Netanjahu. Kerry hájil nutnost ekonomického růstu Západního břehu, protože věřil, že tím zlepší ekonomickou bezpečnost místních lidí a tím i jejich sousedů, Izraelců. Navíc vytvořil důvěru v tento proces a podpořil tak chuť pokročit v něm dále, čímž připravil vhodnou atmosféru pro další jednání.⁶⁶

Druhou cestu podnikl ministr zahraničí v květnu, aby se opět setkal s představiteli Izraele a Palestiny. Tato jednání nepřinesla zlom ve vývoji procesu,

⁶² Cohen Tom, „Obama Focuses Foreign Policy on Iran and Middle East Peace Talks“, *CNN* (online), 25. 9. 2013, <http://edition.cnn.com/2013/09/24/politics/un-obama-foreign-policy/> (staženo 17. 1. 2014).

⁶³ The White House, Remarks by President Obama in Address to the United Nations General Assembly, 24. 9. 2013, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/09/24/remarks-president-obama-address-united-nations-general-assembly> (staženo 15. 4. 2014).

⁶⁴ U.S. Department of State, Solo Press Availability in Tel Aviv, Israel, 9. 4. 2013, <http://www.state.gov/secretary/remarks/2013/04/207203.htm> (staženo 22. 3. 2014).

⁶⁵ U.S. Department of State, Remarks to Special Program on Breaking the Impasse World Economic Forum, 26. 5. 2013, <http://www.state.gov/secretary/remarks/2013/05/209969.htm> (staženo 24. 4. 2014).

⁶⁶ U.S. Department of State, Solo Press Availability in Tel Aviv, Israel, 9. 4. 2013, <http://www.state.gov/secretary/remarks/2013/04/207203.htm> (staženo 22. 3. 2014).

okolnosti dokonce nasvědčovaly opaku. Izrael schválil další novou výstavbu na Západním břehu, a ačkoli už Palestinci neprosazovali podmínku zastavení výstavby, tento vývoj nenaznačoval, že by mělo dojít k průlomů v jednání.⁶⁷ Další cestu vykonal John Kerry na konci června 2013. Tentokrát byl mírový proces také úzce projednáván i s Jordánskem. Po několika mnohahodinových náročných jednání a cestování mezi Jeruzalémem, Ramalláhem a Ammánem podle Kerryho vznikl plán, který měl být dále rozvinut, a proto na místě po svém odjezdu nechal americký vyjednávací tým vedený Martinem S. Indykem. Ten měl pracovat na detailech tak, aby přišla v blízké budoucnosti na řadu přímá jednání, protože Kerry naléhal na co možná nejrychlejší zahájení rozhovorů. Kerry se snažil zajistit i podporu Ligy arabských států, s jejímiž představiteli se setkal v dubnu ve Washingtonu a v červenci v Jordánsku.⁶⁸

Další, v pořadí čtvrtá návštěva Izraele a Palestinského území proběhla v září 2013. Při této návštěvě byla hlavním tématem situace v Sýrii. Pátá návštěva s cílem najít řešení konfliktu proběhla v listopadu. Jednání se právě nacházela ve složité situaci, kterou musel ministr zahraničí vyřešit, jinak hrozilo zastavení mírového procesu. V Izraeli byla znovu vyhlášena další výstavba izraelského osídlení na Západním břehu a ve Východním Jeruzalémě, což snižovalo ochotu Palestinců setrvat u mírových rozhovorů. Na druhou stranu v Izraeli proběhla další vlna propuštění palestinských vězňů, kteří byli uvězněni za teroristické akce proti izraelským občanům z období před jednáním v Oslu v roce 1993.⁶⁹ To bylo velmi negativně přijato izraelskou společností.⁷⁰ Vážnost situace vystihlo vyjádření Kerryho v rozhovoru pro izraelskou televizi. Tam totiž otevřeně uvedl, že když mírová jednání selžou, hrozí Izraeli třetí intifáda a zesílení izolace Izraele v rámci mezinárodního společenství.⁷¹ Vezmeme-li v úvahu, že bezpečnost je záležitost, o kterou se Izraeli jedná především, tak Kerry zvolil velmi

⁶⁷ Sherwood Harriet, „John Kerry Acknowledges Failures over Israeli-Palestinian Peace Process“, *The Guardian* (online), 23. 5. 2013, <http://www.theguardian.com/world/2013/may/23/john-kerry-israeli-palestinian-peace> (staženo 22. 3. 2014).

⁶⁸ U.S. Department of State, Press Availability in Tel Aviv, 30. 6. 1013, <http://www.state.gov/secretary/remarks/2013/06/211364.htm> (staženo 23. 3. 2014).

⁶⁹ V roce 1993 byla v Oslu dohodnuta první mírová dohoda mezi Izraelci a Palestinci. Poprvé tak Palestinci uznali existenci Státu Izrael.

⁷⁰ Wroughton Lesley, „Kerry Warns Israel of Troubles Ahead if Peace Talks Fail“, *Reuters* (online), 7. 11. 2013, <http://www.reuters.com/article/2013/11/07/us-palestinians-israel-kerry-idUSBRE9A60P220131107> (staženo 24. 3. 2014).

⁷¹ U.S. Department of State, Interview with Udi Segal of Israeli Channel 2 and Maher Shalabi of Palestinian Broadcasting Corporation, 7. 11. 2013, <http://www.state.gov/secretary/remarks/2013/11/217314.htm> (staženo 24. 3. 2014).

naléhavou rétoriku a přiměl oba lídry, aby setrvali u jednání a snažili se překonat rozdíly.

Další dvě prosincové cesty do regionu souvisely právě s řešením bezpečnostní situace v rámci konečné dohody mezi Izraelem a Palestinskou samosprávou. Ačkoli Kerry fungoval spíše jako prostředník mezi lídry, tentokrát přijel i s generálem Johnem Allenem, pod jehož vedením vznikl americký bezpečnostní plán. Tento plán předpovídal bezpečnostní hrozby, které mohly vzniknout po podpisu konečné dohody, a nabízel jejich možné řešení.⁷² Plán se zabýval důležitou otázkou pro Izraelce, jak ochránit území podél řeky Jordán. Nabízené řešení spočívalo v dlouhodobé přítomnosti Izraelských obranných sil v údolí, na což si ale Palestinci stěžovali.⁷³

Poslední Kerryho návštěva v regionu v období od roku 2013 do ledna 2014 proběhla právě na počátku ledna 2014 a měla zajistit rámec konečné mírové dohody. Důležitým bodem bylo, že součástí cesty byla i návštěva Jordánska a Saúdské Arábie, jakožto součást již zmíněné podpory míru v regionu prostřednictvím Arabské ligy. Konzultace s touto organizací a její souhlas s konečnou dohodou by mohl pro Izrael znamenat uznání 22 arabskými a 35 muslimskými státy. To by do regionu samozřejmě vneslo větší stabilitu, bezpečnost a rozvoj mnoha odvětví.⁷⁴

2.2. Geopolitické vlivy v regionu

2.2.1. Spojené státy, Izrael a Egypt

I po znovuzvolení prezidenta Obamy stál v čele Egypta představitel Muslimského bratrstva Muhammad Mursí, který pro Izrael představoval potenciální hrozbu ve formě nedodržení mírové smlouvy z roku 1979. Ačkoli se tato varianta nepotvrdila, Mursí praktikoval smířlivější politiku vůči islamistickým skupinám na Sinajském poloostrově, které ohrožovaly jak stabilitu Egypta, tak Izraele, než jeho předchůdce Husní Mubárak. V červenci 2013 byl proveden vojenský puč proti Mursímu

⁷² U.S. Department of State, Press Availability at Ben Gurion International Airport, 6. 12. 2013, <http://www.state.gov/secretary/remarks/2013/12/218422.htm> (staženo 24. 3. 2014).

⁷³ Benhorin Yitzhak, „Gen. John Allen: Pushing for Middle East Peace“, *Ynetnews* (online), 21. 12. 2013, <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4467978,00.html> (staženo 24. 3. 2013).

⁷⁴ U.S. Department of State, Remarks at Solo Press Availability, 5. 1. 2014, <http://www.state.gov/secretary/remarks/2014/01/219298.htm> (staženo 24. 3. 2014).

pod vedením velitele egyptské armády el-Sísího a byla ustanovena prozatímní vláda (s vojenskou podporou) v čele s prezidentem Adlí Mansúrem. V Izraeli tedy pochopitelně vyvstávaly podobné pochybnosti, jako když došlo ke změně politické moci v letech 2011 a 2012. Ovšem během vlády Mansúra byly egyptské jednotky velmi aktivní v potlačování akcí islamistických skupin na Sinajském poloostrově, podél hranic s pásmem Gazy a také docházelo k častému ničení pašeráckých tunelů pod hranicí mezi Egyptem a pásmem Gazy. V důsledku byl tak Izrael nakloněn tomu, aby Spojené státy nadále podporovaly Egypt i přesto, jakým způsobem se nová vláda dostala k moci.⁷⁵

Spojené státy ale reagovaly snížením své pomoci Egyptu. V říjnu 2013 došlo ke zrušení společného vojenského cvičení, byly pozastaveny některé vojenské dodávky a dočasně i asistenční programy, jejichž prostřednictvím USA poskytují Egyptu finance na budování a rozvoj ozbrojených sil. Ačkoliv se nejednalo o razantní kroky, protože Obama hledal v Egyptě spolupracující vládu k zajištění svých cílů, musela alespoň americká administrativa dát veřejně najevo, že vojenský převrat na legálně zvoleného prezidenta není přípustný.⁷⁶

Tento krok prezidenta Obamy nebyl vše přijat v Izraeli. Izraelci totiž naléhali na Spojené státy, aby nepozastavovaly vojenskou pomoc Egyptu, protože tím mohly ohrozit právě probíhající mírová jednání. Je nutné si uvědomit, že Egypt hraje významnou roli v podpoře Palestinců při mírových jednáních, a kdyby v Egyptu zvítězili islamisté, mohla by arabská podpora selhat a jednání se zhroutit. Důležitá byla a je také již zmíněná aktivita prozatímní vlády v protiteroristických akcích na Sinajském poloostrově.⁷⁷

2.2.2. Spojené státy, Izrael a íránský jaderný program

Téma jaderného Íránu zůstalo jako jedna z nejdiskutovanějších záležitostí v americko-izraelském vztahu i během druhé Obamovy administrativy. Jedním z nejdůležitějších okolností, které přitahovaly izraelskou pozornost, byla nominace Chucka Hagela do úřadu ministra obrany. Tento politik totiž v minulosti vyslovil

⁷⁵ Zanotti Jim, „Israel: Background and U.S. Relations“, 18–19.

⁷⁶ Sharp Jeremy M., „Egypt: Background and U.S. Relations“, Congressional Research Service, 10. 1. 2014, 16-17, <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL33003.pdf> (staženo 26. 3. 2014).

několik z pohledu Izraele kontroverzních výroků. Navíc po nástupu do své funkce komentoval vztah k Izraeli velice střízlivě. Přestože uznával americké závazky vůči Izraeli a pokládal ho za strategického spojence, tak si na druhou stranu uvědomoval, že nebyl na svůj post jmenován proto, aby dostal jen a pouze izraelským závazkům. Také zdůraznil, že USA s Izraelem de facto nemají vzájemnou obrannou smlouvu a Izrael je velmi silnou vojenskou mocností v regionu.⁷⁸

Prezident Obama stále nabádal k řešení íránského jaderného programu prostřednictvím diplomacie a ekonomických sankcí. Tento krok nebyl nepochopitelný v daném období, protože se v Íránu připravovaly prezidentské volby. Obama doufal, že nový prezident bude vstřícnější ve své politice vůči jadernému programu. Mezitím Chuck Hagel potvrdil v dubnu 2013 dodávku zbraní Izraeli a dalším spřáteleným státům v regionu (Saúdské Arábii a Spojeným arabským emirátům). Vzhledem k tomu, že zakázka zahrnovala prodej leteckých tankerů, které zvyšovaly izraelskou schopnost úderu na velkou vzdálenost, byl tento obchod spatřován jako prostředek potlačení íránského vlivu v regionu.⁷⁹ V květnu 2013 také prošla Senátem rezoluce č. 65, která vyjadřovala podporu potenciální izraelské vojenské akci proti íránskému jadernému programu.⁸⁰

V srpnu se prezidentem Íránu stal Hasan Rúhání, který byl pokládán za umírněného politika. Podle předpokladů byl tedy připraven vyjednávat o jaderném programu. Když se o měsíc později sešel prezident Obama s premiérem Netanjahuem ve Washingtonu, Obama trval stále na tom, že Írán musí poskytnout důkaz o tom, že jeho program je určen pro mírové účely. Naproti tomu Netanjahu zdůrazňoval nutnost posílení sankcí.⁸¹ Už na jednání zástupců P5+1 a Íránu v říjnu došlo k průlomu v jednáních. V listopadu pak byla oznámena prozatímní dohoda, která pozastavovala íránský jaderný program na šest měsíců a zajistila pravidelné inspekce íránských jaderných zařízení. Výměnou za to mělo dojít k uvolnění některých sankcí proti Íránu. V platnost vstoupila dohoda v lednu 2014. Podle předpokladů premiér Netanjahu

⁷⁷ *The Jerusalem Post* (online), „Israel Warns US: Alienating Egyptian Army Could Risk Peace Talks“, 20. 8. 2013, <http://www.jpost.com/Diplomacy-and-Politics/Israel-warns-US-Alienating-Egyptian-army-might-risk-peace-talks-323642> (staženo 19. 3. 2014).

⁷⁸ Heilbrunn Jacob, „Israel's Fraying Image“, *The National Interest* 23, č. 3 (květen/červen 2013): 19.

⁷⁹ Zanotti Jim, „Israel: Background and U.S. Relations“, 28.

⁸⁰ Rezoluce ale primárně nesloužila k podpoře preventivního útoku. Vyjadřovala, že Spojené státy podpoří Izrael v případě sebeobrané vojenské akce diplomatickými, vojenskými a ekonomickými prostředky. Viz. <http://beta.congress.gov/bill/113th-congress/senate-resolution/65>.

nepřijal tuto smlouvu kladně. Dokonce dohodu označil za „historickou chybu“ a „obchod století pro Írán“.⁸² Spojené státy byly podrobeny kritice ze strany Izraele hlavně proto, že touto smlouvou podle něj mezinárodní společenství schvalovalo pokračování obohacování uranu. A opatření proti jadernému programu byly jen úpravy, které mohl Írán odvrátit v řádech týdnů, když to mezinárodní společenství uvolňovalo sankce, jejichž implementace trvala roky.⁸³

⁸¹ Bentz Leslie, Shoichet Catherine E., „Iran Nuclear Talks are Key Topic as Obama Netanyahu Meet“, *CNN* (online), 30. 9. 2013, <http://edition.cnn.com/2013/09/30/politics/us-mideast-ties/> (17. 1. 2014).

⁸² Zanotti Jim, „Israel: Background and U.S. Relations“, 18–19.

⁸³ Simpson David, Levs Josh, „Israeli PM Netanyahu: Iran Nuclear Deal: Historic Mistake“, *CNN* (online), 25. 11. 2013, <http://edition.cnn.com/2013/11/24/world/meast/iran-israel/> (staženo 27. 3. 2014).

3. Srovnání přístupů první a druhé Obamovy administrativy k Izraeli 2009–2014

3.1. Spojené státy a řešení izraelsko-palestinského konfliktu

Ze srovnávaných kritérií vyplývá, že přístup první a druhé americké administrativy vůči Izraeli se liší. Dále v textu zodpovím otázku, jakým způsobem se změnil přístup Obamových administrativ k řešení izraelsko-palestinského konfliktu.

Jak dokazuje srovnání relevantních kritérií, v letech 2009–2012 nebylo řešení izraelsko-palestinského konfliktu prioritou americké zahraniční politiky. Je nutné si povšimnout, že v celkovém kontextu po nástupu Baracka Obamy do funkce prezidenta Spojených států se stal cílem americké zahraniční politiky spíše naopak ústup z oblasti Blízkého východu, jak naznačuje i Obamovo rozhodnutí o stažení amerických vojenských jednotek z Iráku.

Z přístupu Spojených států k řešení konfliktu ovšem vyplývá, že ačkoli americká zahraniční politika měla jiné priority, nebyla úplně nečinná ve snaze nalézt řešení konfliktu. Důležité je, že Obama ve svém prvním volebním období zvolil relativně nezvyklý přístup, když se snažil vyjít vstříc spíše Palestincům než Izraelcům.

3.1.1. Postup Spojených států při řešení konfliktu

Rozdíl v postupu řešení konfliktu ve srovnávaných obdobích přináší několik poznatků. Hlavní posun v postupu druhé Obamovy administrativy je možné spatřit právě v tom, že Obama ustoupil od vlastní iniciativy a snahy změnit izraelskou politiku doprovázenou neochotou čekat na případný kompromis z izraelské strany. Toto tvrzení dokládá právě to, že Obama označil ve svém prvním období izraelskou výstavbu na palestinském území za protizákonnou a trval na jejím kompletním zastavení (od čehož později ustoupil). Na vyjádření je nutné dívat se v kontextu toho, že tento požadavek byl dosud u amerických prezidentů nevídaný, zejména protože se jednalo i o důsledné ukončení rozšiřování výstavby, a to včetně sporné oblasti Východního Jeruzaléma.⁸⁴

⁸⁴ Jimmy Carter uspěl s požadavkem na tří měsíční moratorium na Západním břehu, kdy počet Izraelců dosahoval pouze 50 000. Když byla zmrazena výstavba v roce 1993, bylo to už 150 000. Ovšem v dnešní

Prohlášení ovšem mělo z pohledu americké administrativy vedlejší efekt, protože tím Obama ve skutečnosti nepřímo povzbudil palestinskou samosprávu, aby trvala na splnění požadavku zastavení výstavby ještě dříve, než byla jednání vůbec zahájena.

Tato skutečnost také zkomplikovala americko-izraelský vztah, protože napověděla, že Obama se snažil o to, aby v jednáních nebyl upřednostňován pouze Izrael a až příliš netradičně posílil úlohu Palestinců při zahájení jednání o konfliktu. Už vzhledem k politické situaci v Izraeli a obtížném postavení Netanjahua ve vládě (koalice podporující osídlení) to byl velice tvrdý požadavek. Tím se řešení konfliktu už na počátku zúžilo na to, zda Izrael přistoupí na danou podmínku nebo ne.

Odlišné také bylo samotné vystupování prezidenta Obamy. Zatímco za první administrativy prezident používal mnohem výraznější politický projev a vystupoval jako hlavní osobnost za Spojené státy (zatímco ministryně zahraničí Hillary Clintonová byla spíše v ústraní), za druhé administrativy Obama zvolil podle mého názoru rozvážnější přístup. Ten byl charakteristický tím, že nedělal žádná velká gesta, ani na rozdíl od předešlého přístupu netrval na splnění náročných požadavků, kterými by negativně, či pozitivně ovlivnil průběh mírového procesu. Došlo tedy ke značnému posunu od snahy diktovat podmínky ke stažení se z pozice hlavního iniciátora v letech 2013–2014. S tím koresponduje také přenechání většiny jednání novému ministru zahraničí Johnu Kerryemu a jeho týmu vedenému Martinem S. Indykem. Dokonce za druhé administrativy Obama působil dojmem, že stojí mnohem více na straně Izraele, jehož důležitost Obama zdůraznil diplomaticky prostřednictvím toho, že jej navštívil jako vůbec první zemi po svém znovuzvolení.

3.1.2. Rétorika prezidenta Obamy

Rétorika prezidenta Obamy prošla výraznou změnou. Tomu nasvědčuje právě posun od vstřícnějšího zabarvení vůči arabským zemím z počátku první administrativy (s cílem zlepšit vztah s muslimskými státy) k tradičnímu proizraelskému přístupu za druhé Obamovy administrativy.

Je nutné si povšimnout, že Obamova rétorika v období první administrativy byla velmi nevlídně přijata v Izraeli a ještě více prohloubila pocit „nesouznění“ s první

době izraelské obyvatelstvo na Západním břehu a ve Východním Jeruzalému čítá na více než 500 000 obyvatel. Viz. Indyk, Lieberthal, a O'Hanlon, „*Bending History*“ 309.

americkou administrativou. Podle Shibley Telhemiho, specialisty ze Sabanova centra pro politiku na Blízkém východě „Obama zastával spíše neurčitý postoj, který na Izraelce působil tak, že neposkytuje dostatečné záruky pro izraelskou bezpečnost.“⁸⁵ (Faktorem byla pochopitelně i Obamova tendence spoléhat se na multilateralismus a mezinárodní organizace, snaha nepromítat islám do vztahu k válce proti terorismu a snaha vymezit se vůči politice George W. Bushe.) Na druhou stranu toto vstřícné chování vůči arabskému světu nepřinášelo Spojeným státům konkrétní výsledky ve zvýšení popularity u arabských zemí. Ty USA hodnotily spíše s ohledem na praktické dopady a projevy jejich politiky – například válka v Iráku a Afghánistánu, boj proti terorismu a neschopnost vyřešit zdlouhavý izraelsko-palestinský konflikt.⁸⁶ Svým postupem navíc Obama prohloubil nedůvěru Izraelců vůči své politice a ti ho nevnímali jako tradičně proizraelského, což do jisté míry vysvětluje i to, proč izraelský premiér Netanjahu nebyl ochoten přistoupit na Obamovy požadavky z období první administrativy.

Pravděpodobně i proto došlo ke změně za druhé administrativy. Rozdíl v pojetí veřejných projevů je tedy na první pohled patrný. Obama dokonce za druhé administrativy stanovil vyřešení konfliktu jako prioritu své zahraniční politiky, což za první administrativy neučinil.

3.1.3. Četnost návštěv ministrů zahraničí v regionu s cílem najít řešení konfliktu

Při porovnávání četnosti návštěv ministrů zahraniční v regionu se nám rovněž rýsují dva odlišné přístupy. V období první administrativy 2009–2012 Hillary Clintonová cestovala do regionu pouze čtyřikrát. Role ministryně zahraničí v řešení konfliktu nebyla nijak výrazná. Clintonová prakticky cestovala do Izraele a Palestiny pouze pokud jednání byla v kritické fázi (např. jednání o prodloužení moratoria na výstavbu). Jen v rámci návštěvy v roce 2010 zavítala i do jiné země (Egypta), aby zajistila podporu alespoň jednoho arabského režimu pro mírové rozhovory. Cesta byla navíc součástí zahájení mírových rozhovorů.

⁸⁵ Telhemi Shibley, „Can Obama Please Both Arabs and Israelis?“, *Foreign Policy* (online), 28. 6. 2010, http://www.foreignpolicy.com/articles/2010/08/25/can_obama_please_both_arabs_and_israelis#sthash.dWSMcAdo.dpbs (staženo 2. 1. 2014).

⁸⁶ Ibid.

Naproti tomu působení ministra zahraničí Johna Kerryho bylo téměř ve všem odlišné. Kerry byl mnohem více aktivní a vyvíjel větší iniciativu v otázce řešení izraelsko-palestinského konfliktu. Nasvědčuje tomu i množství cest, které podnikl Kerry sám poté, co cestoval poprvé do Izraele s prezidentem Obamou v březnu 2013. Kerry se do Izraele a Palestiny vydal ve sledovaném období celkem osmkrát. Tato frekvence je o mnoho vyšší, vezmeme-li v úvahu, že Clintonová cestovala průměrně do Izraele a Palestiny jednou za rok. Kerry často přejížděl mezi Jeruzalémem a Ramalláhem, aby dostál svému cíli – zpočátku tedy zajistit podporu přímým jednáním a poté zajistit, aby se jednání nezasekla na bodě, který byl sporný pro zúčastněné strany. Na rozdíl od Clintonové Kerry nejezdil do regionu pouze tehdy, kdy to bylo absolutně nutné.

Kerry rovněž na rozdíl od Clintonové přijal více centralizovaný přístup, který je možné spatřit právě v tom, že pod jeho vedením se strany shodly na tom, že pouze on sám bude podávat informace o průběhu mírových jednání.⁸⁷ V případě Clintonové informace často přinášel také speciální vyslanec pro mír na Blízkém východě. Ten za druhé administrativy vykonával spíše svou práci v Izraeli a Palestině mimo hlavní politické dění na americké scéně.

Kerry také prokazatelně více dbal na to, aby případná dohoda našla širší podporu u arabských umírněných režimů. Z druhé kapitoly je zřejmé, že při svých cestách se nezaměřoval jen na Izrael a Palestinu, ale několikrát byl v Jordánsku a jeho prostřednictvím konzultoval průběh jednání s Ligou arabských států. Jordánsko tak vystřídalo Egypt na pozici arabského „patrona“ mírového procesu. Vysvětlení není obtížné, Egypt zasažený arabským jarem a změnami režimů nebyl vhodným kandidátem.

3.2. Geopolitické vlivy v regionu

3.2.1. Spojené státy, Izrael, arabské jaro a Egypt

Přístup Spojených států k Izraeli reagoval na různé geopolitické vlivy, které ovlivňovaly strategické ovzduší v regionu. V období první administrativy bylo, jak už jsem zmínila v první kapitole, hlavním bodem arabské jaro. Postoj, který k němu

⁸⁷ U.S. Department of State, Press Availability at Ben Gurion International Airport, 6. 12. 2013, <http://www.state.gov/secretary/remarks/2013/12/218422.htm> (staženo 24. 3. 2014).

Spojené státy zaujaly, spočíval v podpoře změny režimu v Egyptě, což bylo na první pohled proti zavedeným zvyklostem ve vztahu mezi Spojenými státy, Izraelem a Egyptem. USA se pro svůj postup rozhodly zejména z důvodu nevyzpytatelnosti nové vlády. Prezident Obama spoléhal na to, že Egypt jakožto dlouholetý přátelský režim, i když autokratický, byl finančně závislý na Spojených státech a změna vedení v podobě islamistické organizace neohrozí bezpečnost Izraele. Opatrnost vůči změnám byla nicméně zřejmá. První americká administrativa pragmaticky přistoupila k tomuto problému. Na jedné straně podpořila demonstranty požadujících výměnu vládnoucí garnitury, a na straně druhé podnikla kroky zajišťující právě Izrael, který se velmi obával dalšího vývoje. Administrativa si samozřejmě nemohla dovolit ztratit spolupracující režim v podobě Egypta, ať už kvůli zajištění vlastních cílů, tak kvůli slibům ohledně závazků vůči bezpečnosti Izraele. Důkazem, že závazky vůči Izraeli administrativa měla na paměti je právě pomoc, k jejímuž schválení bylo nutné ujištění o plnění egyptských závazků plynoucích z mírové smlouvy z roku 1979 a podpora přechodu k občanské společnosti.

Naproti tomu situace za druhé administrativy byla odlišná. Po svržení prezidenta Mursího vojenským převratem a dosazení Mansúra do čela země Spojené státy zaujaly postoj, který nezohledňoval Izrael ani závazky vůči jeho bezpečnosti. Administrativa se rozhodla omezit pomoc Egyptu (i když ne nijak dramaticky), i přes protesty Izraele, který upozorňoval právě na egyptskou podporu mírovým jednáním a pozitivní vliv na Palestince. V období druhé administrativy tak Spojené státy jednaly bez ohledu na Izrael a vyjádřily se v tom smyslu, že nebudou jednat pouze v zájmu Izraele.

3.2.2. Spojené státy, Izrael a íránský jaderný program

Na první pohled se přístupy obou administrativ mohou jevit velmi podobně, avšak při podrobnější analýze je možné najít rozdíly. V obou sledovaných obdobích obě administrativy podporovaly Izrael formou zabezpečení vojenské nadřazenosti v oblasti. Navíc proti Íránu přijaly postup charakteristický diplomatickým vyjednáváním, dialogem prostřednictvím formátu P5+1 a implementací různých sankcí.

Spojené státy navíc ujištění o vzájemných závazcích pojalý v prvním sledovaném období aktivněji – zintenzivnily s Izraelem strategický dialog, spolupracovaly na stanovení a uplatnění kroků, které mohly omezit postup íránského jaderného programu. Pro Spojené státy to bylo téměř nevyhnutelné, protože obavy

z neohlášené akce Izraele proti íránským zařízením nutily americkou administrativu brát větší ohled na Izrael a předejít možné eskalaci napětí v oblasti.

Na druhou stranu přístup druhé administrativy v letech 2013–2014 byl charakterizován z pohledu Izraelců odvážnými kroky, které příliš neladily s tradiční americkou politikou. Jmenování Chucka Hagela ministrem obrany a dohoda administrativy (a mezinárodního společenství) o pozastavení programu a kontrole jaderných zařízení pravidelnými inspekcemi bylo v rozporu s izraelskými představami. Je nutné si povšimnout, že ačkoli administrativa jednala ve svém zájmu a snaže dosáhnout svých cílů (nezapočít jaderné zbrojení, zabezpečit Izrael), tak nedbala až v takové míře jako předchozí administrativa na to, aby se Izrael cítil být ubezpečen o stále trvajících amerických závazcích.

Na základě posouzení daných kritérií je tedy možné nalézt odpověď na otázku, jak ovlivňovaly geopolitické události v regionu přístup k Izraeli. Pokud se na přístup k Izraeli zaměříme právě z pohledu geopolitických okolností, ovlivňujících situaci na Blízkém východě, dospějeme k závěru, že oproti první administrativě byla ta druhá méně opatrná a zvolila pasivnější přístup vůči Izraeli. To se vztahuje i k menší aktivitě vzhledem k americkému ubezpečení o závazcích vůči izraelské bezpečnosti, což vyplynulo ze srovnávaných kritérií jak v kontextu arabského jara, Egypta, tak i přístupu k íránskému jadernému programu. Z toho vyplývá, že druhá administrativa preferovala takové řešení problémů v americko-izraelském vztahu, které bylo nezávislejší na Izraeli, což bylo dáno i snahou naznačit Izraeli, že bude izolován, pokud nebude vyřešen izraelsko-palestinský konflikt.

Je možné vysledovat větší ochotu Spojených států vyvíjet nátlak na Tel Aviv k větším ústupkům? Vzhledem ke srovnávaným administrativám z kritérií vyplývá, že větší ochota vyvíjet nátlak na Tel Aviv bylo možné najít u první administrativy, kdy byla role prezidenta mnohem výraznější, což souvisí s odhodláním vyvíjet nátlak na Izrael (např. požadavek na zastavení výstavby na palestinském území) a vyčkávat, jestli bude schopný požadavek přijmout nebo ne. U druhé administrativy měl americký přístup spíše formu diskuze, bez rezolutnějších požadavků a trvání na jejich alespoň částečném splnění.

Z výše uvedených kapitol je i možné nalézt odpověď na otázku, zda se mění v dlouhodobém horizontu americký pohled na Izrael jako spojence? Prezident Obama byl od počátku pro Izrael netradičním partnerem, protože během svého prvního období se snažil Izrael neupřednostňovat v jednáních, což vyvolávalo nespokojenost na straně

Izraelců. Na druhou stranu i přesto Spojené státy nadále podporovaly Izrael ve formě prostředků z fondu Foreign Military Financing (FMF) a rozvíjely intenzivnější spolupráci i v dalších oblastech (informační, technologické atp.). Právě tento „výkyv“ prezidenta Obamy ve formě dočasného přechodu z izraelské strany konfliktu na palestinskou značí, že se ve skutečnosti v americké administrativě mění pohled na Izrael, protože opravdu může škodit americkým zájmům na Blízkém východě (kvůli nepřátelství arabských států vůči USA). Proto se Obama snažil alespoň nějakým způsobem situaci vylepšit a vsadit na prvotní propalestinský kurz. Z kapitol je ale zřejmé, že jeho chování nemělo silnou odezvu u arabských států a tak se kurz americké politiky vrátil do „zaběhnutých kolejí“.

Závěr

Již od roku 2009, kdy se demokrat Barack Obama stal prezidentem Spojených států, bylo zřejmé, že k Izraeli – hlavnímu demokratickému spojenci na Blízkém východě – zaujal poněkud netradiční přístup (za předzvěst tohoto postoje lze pokládat odvážný požadavek zastavení izraelské výstavby na palestinském území na počátku prvního volebního období). Během svých dvou volebních období prosazoval Obama rozdílný přístup k nejdůležitějším tématům v americko-izraelském vztahu. Hlavními tématy byly americký přístup k řešení izraelsko-palestinského konfliktu, arabské jaro a jeho průběh v Egyptě, které se odráželo na přístupu k Izraeli, a dále pak vliv íránského jaderného programu ohrožujícího bezpečnost Izraele i dalších zemí. Vzhledem k závazkům zásadního významu právě vůči izraelské bezpečnosti reagovaly Spojené státy v různé míře na geopolitické skutečnosti v regionu podle svých možností a zájmů v oblasti. Zkoumáním relevantních kritérií týkajících se řešení izraelsko-palestinského konfliktu a změny geopolitických okolností na Blízkém východě bylo proto možno ilustrovat, jakým způsobem se změnil přístup první a druhé Obamovy administrativy k hlavním tématům v americko-izraelském vztahu.

Pravděpodobně nejsledovanější záležitostí v americko-izraelském vztahu byl závazek Spojených států angažovat se při řešení již dlouho trvajících izraelsko-palestinského konfliktu. Hlavní změnou, ke které došlo v přístupu Spojených států při průběhu řešení konfliktu, bylo to, že prezident Obama se postupně během svého druhého funkčního období stáhl z pozice iniciátora a ustoupil od snahy změnit izraelskou politiku. S tím souvisí skutečnost, že se Obama vzdal kladení razantnějších podmínek (požadavek na úplné zastavení izraelské výstavby na palestinském území) a celkově byl jeho politický projev méně výrazný než v období působnosti první administrativy. Po zkoumání uvedených kritérií je možné konstatovat, že přístup první administrativy byl charakteristický vstřícnějším chováním vůči palestinské straně konfliktu. To dokládá právě nejen požadavek Obamy na izraelského premiéra Netanjahua, kterým prezident Obama netradičně posílil úlohu Palestinců při zahájení jednání o konfliktu, ale také především Obamova rétorika. Prezident se během svého prvního volebního období snažil uspět ve zlepšení vztahu s muslimským světem právě prostřednictvím svých projevů, které měly proarabské zabarvení. Ovšem po zjištění, že tento přístup nepřináší Spojeným státům větší popularitu u arabských národů, se vrátil k tradičnímu proizraelskému přístupu. Vzhledem k roli ministrů zahraničí je možné si

z analýzy porovnávaných kritérií povšimnout, že aktivita ministra zahraničí Kerryho se rapidně zvýšila, když do regionu cestoval průměrně dvakrát častěji (za kratší dobu) než Hillary Clintonová. Ministr zahraničí se ve druhé administrativě stal tváří mírového procesu, zatímco Clintonová působila během svého funkčního období spíše v ústraní, což souviselo pochopitelně s tím, že hlavní osobností při řešení konfliktu byl v té době prezident Obama. Kerry také přijal centralizovanější přístup, když byl jediným člověkem, který podával informace o průběhu mírových jednání. V neposlední řadě také dbal více na to, aby případná dohoda nalezla širší podporu u arabských umírněných režimů, když průběh jednání konzultoval s Jordánském a jeho prostřednictvím s Ligou arabských států. Z porovnávaných kritérií je tedy zřejmé, že v druhém volebním období Obamova administrativa vyvinula větší aktivitu k tomu, aby mírová jednání dospěla k dohodě mezi stranami a konflikt tak byl ukončen. Na základě svého výzkumu jsem ověřila platnost první části hypotézy, že první Obamova administrativa v rámci řešení izraelsko-palestinského konfliktu skutečně přijala propalestinský přístup.

Také geopolitické okolnosti v regionu rozdílně ovlivňovaly přístup k Izraeli. Posouzením daných kritérií jsem dospěla k závěru, že druhá americká administrativa byla méně aktivní (především v americkém ujišťování o závazcích vůči izraelské bezpečnosti) a jednala mnohem nezávisleji na Izraeli než první Obamova administrativa. Tento přístup je možné vyzorovat jak v přístupu k Izraeli ovlivněném arabským jarem, událostmi v Egyptě po arabském jaru i u íránského jaderného programu. Po podrobné analýze jsem dospěla k závěru, že první administrativa jednala vzhledem ke geopolitickému vývoji v regionu závisleji na Izraeli, což vyvrací druhou část hypotézy. To značí, že druhá americká administrativa preferovala takové řešení problémů v americko-izraelském vztahu, které bylo nezávislejší na Izraeli, což souviselo i s americkou snahou naznačit Izraeli, že pokud nebude vyřešen izraelsko-palestinský konflikt, tak může dojít k mezinárodní izolaci Izraele.

Přístup k Izraeli znamená i trvání na určitých požadavcích, které nemusí být pro Izrael přijatelné, ale jsou nutné v zájmu dosažení amerických cílů v oblasti (např. vyřešení izraelsko-palestinského konfliktu). Vzhledem ke srovnávaným kritériím je možné říci, že první administrativa Obamy byla ochotnější vyvíjet větší nátlak na Tel Aviv, zejména pokud se jednalo o řešení konfliktu. To lze částečně vysvětlit tak, že v období let 2009–2012 byl prezidentův politický projev mnohem výraznější a prezident byl ochotnější vyvíjet nátlak na Izrael a vyčkávat, jestli bude schopný požadavek přijmout nebo ne. Naproti tomu přístup druhé administrativy měl spíše formu dialogu.

Mění se v dlouhodobém horizontu pohled na Izrael jako spojence? Je nutné si uvědomit, že prezident Obama přijal během první administrativy opravdu nezvyklý přístup, kdy se snažil pozvednout úlohu Palestinců při zahájení jednání o konfliktu. Prezident také „upřednostňoval“ arabské národy v některých svých projevech a veřejných vystoupeních. Z toho je zřejmé, že si administrativa uvědomovala, že může tradiční proizraelský přístup uškodit Spojeným státům. I přesto ovšem pokračovala tradiční podpora Izraele (formou prostředků z fondu Foreign Military Financing a spoluprací v mnoha odvětvích) a během druhé administrativy se vše vrátilo do tradičního pojetí politiky vůči Izraeli. Přesto ale dočasná změna z izraelské strany na palestinskou, a také menší ochota jednat v závislosti na Izraeli vzhledem ke geopolitickým okolnostem naznačují, že se mění dlouhodobý pohled na Izrael jako spojence.

Summary

This Bachelor's thesis "The Approach of the First and Second Obama Administration to Israel: A Comparison Between 2009 and 2014" describes changes in foreign policy with respect to Israel. The election of the Democrat Barack Obama as the president of the United States in 2009 raised many questions about the future of the U.S.-Israeli relationship. This thesis focuses on three most pressing issues in the U.S.-Israeli relationship – resolution of the Israeli-Palestinian conflict, Iranian nuclear program as well as the effect of the Arab spring. Five criteria were identified in order to determine the main differences in the approach to Israel. The criteria include the process of conflict resolution, Obama's rhetoric and number of visits into the region by secretaries of state. Moreover, the effect of the Arab spring, in particular its development in Egypt, and the Iranian nuclear program were the last criteria. The thesis verifies the hypotheses that the first Obama administration accepted pro-Palestinian approach with regard to resolution of the Israeli-Palestinian conflict and that it was willing to act more independently on Israel with regard to geopolitical development in the region. Moreover the thesis answers four questions. How did the approach of Obama's administrations to Israel-Palestinian conflict change? How did the geopolitical events in the region affect the approach to Israel? Is it possible to observe an exertion of higher pressure on Tel Aviv to make compromises? Does the American perspective of Israel as an ally change in the long run?

From the first days in the office it was obvious that Obama's approach to Israel was going to be unconventional. The analysis of the criteria shows that the main change in the process of the Israeli-Palestinian conflict resolution was Obama's gradual withdrawal from the position of the main initiator. Obama also abandoned the effort to change the Israeli policy and reduced his demands. His political expression was not as sharp as it was during the first term. The comparison of the criteria implies that the approach of the first administration was more responsive to the Palestinians than Israelis, since Obama demanded acceptance of total freeze of an Israeli settlement activity in Palestinian territory. Such condition was not acceptable for the Israelis and it put the Palestinians into stronger position during the negotiations about the conflict resolution. Thereafter Obama's rhetoric was emphasizing the Palestinian views and concerns during the first administration. It also aimed to improve relations with the Arab world. The role of the secretaries of state during the first and the second

administration was different as well. With regard to the number of visits of the region John Kerry was more active in conflict resolution than Hillary Clinton. Kerry was also the main figure of the peace process in contrast to the Hillary Clinton's position in the background. Unlike Clinton, Kerry kept the public updated on the conflict resolution. Kerry also attempted to ensure a broader support for the peace process between the Arab countries. It is apparent that the second administration made more determined effort to resolve the Israeli-Palestinian conflict. Based on the analysis I verified the validity of the first part of the hypothesis that the first Obama administration indeed accepted a pro-Palestinian approach with regard to Israeli-Palestinian conflict

With regard to geopolitical events in the region the US approach to Israel changed. After assessment of our criteria it was found that the second administration was less active in declaring its commitment to Israeli security. The administration also acted more independently on Israel with respect to the Arab spring and the Iranian nuclear program. After a thorough analysis I have come to a conclusion that the first Obama administration acted more dependently on Israel with regard to geopolitical development in the region, which refutes the second part of the hypothesis.

The exertion of stronger pressure can be observed during the first administration, with particular regard to the process of the Israeli-Palestinian conflict resolution. It is related to Obama's sharper position during his first term and thus a higher willingness to exert pressure on the Israelis to accept compromises.

Although president Obama accepted unconventional approach to Israel during his first term, such approach was not successful. During the second term Obama administration returned to the traditional approach to Israel. However the fact that Obama adopted unconventional approach to Israel during his first term shows that he was aware the conventional approach may be harmful to American interests. Moreover the American willingness to act more independently on Israel with regard to the geopolitical events in the Middle East shows that the American perspective of Israel as an ally is changing in the long run.

Použitá literatura

Primární zdroje

The White House, Remarks by President Obama and President Abbas of the Palestinian Authority in Joint Press Conference, 21. 3. 2013, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/03/21/remarks-president-obama-and-president-abbas-palestinian-authority-joint-> (staženo 17. 3. 2014).

The White House, Remarks by President Obama and Prime Minister Netanyahu of Israel in Joint Press Conference, 20. 3. 2013, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/03/20/remarks-president-obama-and-prime-minister-netanyahu-israel-joint-press-> (staženo 18. 3. 2013).

The White House, Remarks by President Obama in Address to the United Nations General Assembly, 24. 9. 2013, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/09/24/remarks-president-obama-address-united-nations-general-assembly> (staženo 15. 4. 2014).

The White House, Remarks by President Obama on Middle East and North Africa, 19. 5. 2011, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/05/19/remarks-president-middle-east-and-north-africa> (staženo 13. 2. 2014).

The White House, Remarks by the President at the AIPAC Policy Conference 2011, 22. 5. 2011, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/05/22/remarks-president-aipac-policy-conference-2011> (staženo 10. 2. 2014).

The White House, Remarks by the President in the Rose Garden after Bilateral Meetings with Prime Minister Netanyahu of Israel, President Mahmoud Abbas of the Palestinian Authority, His Majesty King Abdullah of Jordan and President Hosni Mubarak of Egypt, 1. 9. 2010, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2010/09/01/remarks-president-rose-garden-after-bilateral-meetings> (staženo 11. 2. 2014).

The White House, Remarks by the President on a New Beginning, 4. 6. 2009, http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-by-the-President-at-Cairo-University-6-04-09 (11. 2. 2014).

The White House, Remarks by the President on New Beginning, Cairo University, 4. 6. 2009, http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-by-the-President-at-Cairo-University-6-04-09 (staženo 10. 2. 2014).

The White House, Remarks of President Barack Obama To the People of Israel, 21. 3. 2013, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/03/21/remarks-president-barack-obama-people-israel> (staženo 19. 3. 2014).

U.S. Department of State, Briefing by Special Envoy for Middle East Peace Mitchell on Meetings with Israeli, Palestinian, and Egyptian Leaders, 14. 10. 2010, <http://www.state.gov/p/nea/rls/rm/147096.htm> (staženo 20. 2. 2014).

U.S. Department of State, Interview with ABC's Christiane Amanpour, 16. 9. 2010, <http://www.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2010/09/147330.htm> (staženo 21. 2. 2014).

U.S. Department of State, Interview with Jackie Nortman of NPR, 4. 11. 2009, <http://www.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2009a/11/131328.htm> (staženo 20. 2. 2014).

U.S. Department of State, Interview with Udi Segal of Israeli Channel 2 and Maher Shalabi of Palestinian Broadcasting Corporation, 7. 11. 2013, <http://www.state.gov/secretary/remarks/2013/11/217314.htm> (staženo 24. 3. 2014).

U.S. Department of State, Press Availability at Ben Gurion International Airport, 6. 12. 2013, <http://www.state.gov/secretary/remarks/2013/12/218422.htm> (staženo 24. 3. 2014).

U.S. Department of State, Press Availability in Tel Aviv, 30. 6. 2013, <http://www.state.gov/secretary/remarks/2013/06/211364.htm> (staženo 23. 3. 2014).

U.S. Department of State, Remarks at Solo Press Availability, 5. 1. 2014, <http://www.state.gov/secretary/remarks/2014/01/219298.htm> (staženo 24. 3. 2014).

U.S. Department of State, Remarks at the Press Availability, 16. 7. 2012, <http://www.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2012/07/195124.htm> (staženo 1. 3. 2014).

U.S. Department of State, Remarks to Special Program on Breaking the Impasse World Economic Forum, 26. 5. 2013, <http://www.state.gov/secretary/remarks/2013/05/209969.htm> (staženo 24. 4. 2014).

U.S. Department of State, Remarks with Israeli Prime Minister Binyamin Netanyahu, 31. 10. 2009, <http://www.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2009a/10/131145.htm> (staženo 20. 2. 2014).

U.S. Department of State, Remarks with Palestinian President Mahmoud Abbas, 4. 3. 2009, <http://www.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2009a/03/119991.htm> (staženo 19. 2. 2014).

U.S. Department of State, Solo Press Availability in Tel Aviv, Israel, 9. 4. 2013, <http://www.state.gov/secretary/remarks/2013/04/207203.htm> (staženo 22. 3. 2014).

U.S. Department of State, Solo Press Availability in Tel Aviv, Israel, 9. 4. 2013, <http://www.state.gov/secretary/remarks/2013/04/207203.htm> (staženo 22. 3. 2014).

U.S. Legislative Information, Senate Resolution 65, 113th Congress (2013-2014), 28. 2. 2013, <http://beta.congress.gov/bill/113th-congress/senate-resolution/65> (staženo 19. 3. 2014).

Monografie

Indyk Martin, Lieberthal Kenneth G., a O'Hanlon Michel E., „*Bending History: Barack Obama's Foreign Policy*“, (Washington D. C.: The Brookings Institution Press, 2012), 342 .

Malka Haim, *Crossroads: The Future of the U.S.-Israel Strategic Partnership*, (Washington D. C.: Center for Strategic and International Studies, 2011), http://csis.org/files/publication/110908_Malka_CrossroadsUSIsrael_Web.pdf (staženo 9. 10. 2013), 111.

Články v odborných časopisech

Brinkley Douglas, „The Kerry Doctrine: the Secretary of State's Go-Big-or-Go-Home“, *Foreign Policy* 203, (2013): 78+, Academic One File, <http://go.galegroup.com/ps/i.do?id=GALE%7CA353644759&v=2.1&u=wash89460&it=r&p=AONE&sw=w&asid=0582c4532c4ef52ff7b2643c2b95e5c8> (staženo 3. 1. 2014).

Byman Daniel, „Israel's Pessimistic View of the Arab Spring“, *The Washington Quarterly*, roč. 34, č. 3, (léto 2011), 123–136, <http://csis.org/files/publication/twq11summerbyman.pdf> (staženo 3. 3. 2014).

Gilboa Eytan, „Obama in Israel: Fixing American-Israel Relationship“, *Israel Journal of Foreign Affairs*, roč. 7, č. 2, 2013, 19–28, <http://israelcfr.com/documents/7-2/7-2-3-EytanGilboa.pdf> (staženo 17. 1. 2014).

Heilbrunn Jacob, „Israel's Fraying Image“, *The National Interest* 23, č. 3 (květen/červen 2013): 16–25.

Telhami Shibley, „Can Obama Please Both Arabs and Israelis?“, *Foreign Policy* (online), 28. 6. 2010, http://www.foreignpolicy.com/articles/2010/08/25/can_obama_please_both_arabs_and_israelis#sthash.dWSMcAdo.dpbs (staženo 2. 1. 2014).

Waxman Dov, „The Real Problem in U.S.-Israeli Relations“, *The Washington Quarterly*, roč. 35, č. 2, (jaro 2012), 71–87, <http://csis.org/files/publication/twq12springwaxman.pdf> (staženo 24. 5. 2013).

Studie think tanků

Blanchard Christopher M. et al., eds., „Change in the Middle East: Implications for U.S. Policy“, Congressional Research Service, 7. 3. 2012, <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/R42393.pdf>, (staženo 16. 1. 2014).

Clawson Patrick, Makovsky David, „Preventing an Iranian Nuclear Breakout: U.S.-Israel Coordination“, The Washington Institute for Near East Policy Strategic Report, 2012, 4-5, <https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/StrategicReport8.pdf> (staženo 3. 3. 2014).

Keiswetter Allen K., „The Arab Spring: Implications for US Policy and Interests“, Middle East Institute, 13. 1. 2012, <http://www.mei.edu/content/arab-spring-implications-us-policy-and-interests> (staženo 3. 3. 2014).

Podeh Elie, „Goren Nimrod, Israel in the Wake of the Arab Spring: Seizing Opportunities, Overcoming Challenges“, The Israeli Institute for Regional Foreign Policies, 1. 5. 2013, <http://2013.presidentconf.org.il/wp-content/uploads/2013/05/Arab-Spring-Final.pdf> (staženo 2. 3. 2014).

Sharp Jeremy M., „Egypt: Background and U.S. Relations“, Congressional Research Service, 10. 1. 2014, 16-17, <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL33003.pdf> (staženo 26. 3. 2014).

Zanotti Jim, „Israel: Background and U.S. Relations“, Congressional Research Service, 28. 2. 2014, 24, <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL33476.pdf> (staženo 27. 3. 2014).

Internetové zdroje

Al Jazeera (online), „Palestinians Reject Israeli Offer“, 26. 11. 2009, <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2009/11/2009112665926722643.html> (staženo 10. 2. 2014).

Benhorin Yitzhak, „Gen. John Allen: Pushing for Middle East Peace“, *Ynetnews* (online), 21. 12. 2013, <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4467978,00.html> (staženo 24. 3. 2013).

Benn Aluf, Mozgovaya Natasha, „Under U.S. Pressure: Netanyahu May Ease Gaza Blockade“, *Haaretz* (online), 3. 6. 2010, <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/under-u-s-pressure-netanyahu-may-ease-gaza-blockade-1.294038> (staženo 11. 2. 2014).

Bentz Leslie, Shoichet Catherine E., „Iran Nuclear Talks are Key Topic as Obama Netanyahu Meet“, *CNN* (online), 30. 9. 2013, <http://edition.cnn.com/2013/09/30/politics/us-mideast-ties/> (17. 1. 2014).

CNN (online), „Obama Says Middle East Peace Deal Doable , But Wil Be Wrenching“, 8. 6. 2010, http://edition.cnn.com/2010/POLITICS/07/08/obama.israel.interview/index.html?iref=al_lsearch (staženo 5. 2. 2014).

CNN Politics (online), George Mitchell Named Special Envoy for the Middle East, 22. 1. 2009, <http://edition.cnn.com/2009/POLITICS/01/22/obama.mitchell/>, (staženo 24. 2. 2014).

Cohen Tom, „Obama Focuses Foreign Policy on Iran and Middle East Peace Talks“, *CNN* (online), 25. 9. 2013, <http://edition.cnn.com/2013/09/24/politics/un-obama-foreign-policy/> (staženo 17. 1. 2014).

DeYoung Karen, Howard Schneider, „Clinton Praises Israel for Unprecedented Concessions“, *The Washington Post* (online), 1. 11. 2009,

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/10/31/AR2009103102460.html> (staženo 19. 2. 2014).

Dougherty Jill, „Crawfrd Jamie, Clinton to Certify Egypt Eligible for U.S. Aid“, *CNN News*, 22. 3. 2012, <http://security.blogs.cnn.com/2012/03/22/clinton-to-certify-egypt-eligible-for-u-s-aid/> (staženo 3. 3. 2014).

Ignatius David, „Obama Weighs New Peace Plan for the Middle East“, *The Washington Post* (online), 7. 4. 2010, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/04/06/AR2010040602663.html> (staženo 13. 2. 2014).

Kessler Glen, „Clinton Rebukes Israel over East Jerusalem Plans, Cited Damage to Bilateral Ties“, *The Washington Post* (online), 13. 3. 2010, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/03/12/AR2010031202615.html> (staženo 5. 2. 2014).

Landler Mark, „Clinton Heads to Israel and West Bank Bearing Cash and Caution“, *The New York Times* (online), 1. 3. 2009, <http://www.nytimes.com/2009/03/02/world/middleeast/02diplo.html> (staženo 10. 2. 2014).

Landler Mark, „U.S. Says Sanctions Hurt Iran Nuclear Program“, *The New York Times* (online), 10. 1. 2011, http://www.nytimes.com/2011/01/11/world/middleeast/11diplo.html?_r=0 (staženo 28. 2. 2014).

Ravid Barak, Lis Jonathan, „Israeli Ministers Approve Release of 26 Palestinian Prisoners for Peace Talks“, *Haaretz* (online), 27. 10. 2013, <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/.premium-1.554636> (staženo 17. 3. 2013).

Reuters (online), „Palestinian Peace Envoy Urges Kerry to Save Talks with Israel“, 4. 12. 2013, <http://www.reuters.com/article/2013/12/04/us-palestinians-israel-talks-idUSBRE9B30LG20131204> (staženo 6. 4. 2014).

Scowcroft Brent, „Obama Must Broker a New Mideast Peace“, *The Financial Times* (online), 13. 4. 2011, <http://www.ft.com/cms/s/0/cf073700-65be-11e0-baee-00144feab49a.html#axzz2vetUbUAo> (staženo 13. 2. 2014).

Sherwood Harriet, „John Kerry Acknowledges Failures over Israeli-Palestinian Peace Process“, *The Guardian* (online), 23. 5. 2013, <http://www.theguardian.com/world/2013/may/23/john-kerry-israeli-palestinian-peace> (staženo 22. 3. 2014).

Simpson David, Levs Josh, „Israeli PM Netanyahu: Iran Nuclear Deal: Historic Mistake“, *CNN* (online), 25. 11. 2013, <http://edition.cnn.com/2013/11/24/world/meast/iran-israel/> (staženo 27. 3. 2014).

Teibel Amy, „Barack Obama´s Egypt Response Slammend in Israel“, *Associated Press*, 3. 2. 2011, http://www.huffingtonpost.com/2011/02/03/egypt-protests-barack-oba_n_817992.html (staženo 5. 3. 2014).

The Jerusalem Post (online), „Israel Warns US: Alienating Egyptian Army Could Risk Peace Talks“, 20. 8. 2013, <http://www.jpost.com/Diplomacy-and-Politics/Israel-warns-US-Alienating-Egyptian-army-might-risk-peace-talks-323642> (staženo 19. 3. 2014).

Wroughton Lesley, „Kerry Warns Israel of Troubles Ahead if Peace Talks Fail“, *Reuters* (online), 7. 11. 2013, <http://www.reuters.com/article/2013/11/07/us-palestinians-israel-kerry-idUSBRE9A60P220131107> (staženo 24. 3. 2014).

Zetter Kim, „How Digital Detectives Deciphered Stuxnet, the Most Menacing Malware in History“, *Wired* (online), 11. 6. 2011, <http://www.wired.com/threatlevel/2011/07/how-digital-detectives-deciphered-stuxnet/> (staženo 12. 2. 2014).